

KLUB FILATELISTOV 54-01 KOŠICE

KOŠICE VO FILATELII

26

DEŇ POŠTOVEJ ZNÁMKY
A FILATELIE - 18. 12. 2015

REGIONÁLNE OSLAVY
KOŠICE 12. 12. 2015

70 ŠTÁTNE DIVADLO
KOŠICE

• **PF 2016** •

Vážení priatelia filatelie, filatelisti,

predkladáme Vám ďalšie číslo zborníka Košice vo filatelii vydaného s podporou Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky. Na rozdiel od predchádzajúcich vydaní však toto číslo má svoje špecifikum. Spočíva v tom, že jeho obsah už na začiatku roka koncipoval náš kolega a priateľ Dušan Evinic. Bol jedným z iniciátorov vydávania zborníkov, jeho zanieteným podporovateľom a aktívnym prispievateľom. Žiaľ vydania tohto čísla sa už nedožil. Rozhodnutie naďalej vydávať zborník nie je len potvrdením dobrej myšlienky iniciátorov. Napĺňa aj potrebu vzájomnej informovanosti sa zberateľov o poznatkoch z oblasti ich záujmu, na širokej škále filatelie. Aj obsah aktuálneho čísla odráža túto skutočnosť. Príspevky sú zamerané na poštovú históriu, výročie vydania Košických známok, ochranu známok pred zneužitím či špecializáciu na nové emisie Slovenskej pošty. Nejedná sa len o zameranie pozornosti na vybraný predmet záujmu zberateľa či pomoc pri orientácii v rozsiahlej oblasti filatelie. Cieľom, vôbec nie druhoradým, je totiž poukázať aj na historickú a dokumentačnú hodnotu predmetov zbierania. Poznanie týchto hodnôt môže prispieť k ich záchrane a uchovaniu, keď niektoré predmety sú často jedinečné, nenahraditeľné. Týka sa to aj tých, ktoré dokladujú činnosť pošty - pečiatkované známky, frankované obálky, celiny, tlačivá pošty a iné. Už len vzbudenie záujmu o tieto hodnoty, ku ktorému zborník mohol prispieť, pokladáme za naplnenie uvedeného cieľa.

Výbor KF 54 - 01
a redakčná rada

OBSAH

70 rokov od vydania Košických známok – prvých známok oslobodeného Československa <i>Juraj Pálka</i>	4
Prvý mestský erb v Európe v zrkadle filatelie <i>Ing. Dezider Labanc</i>	20
Papier s priesvitkou „Logo slovenskej pošty“ <i>Ing. Miroslav Gerec</i>	23
Vážime si svoje kultúrne dedičstvo dostatočne? <i>František Divok</i>	28
Na pošte nereptajme <i>František Divok</i>	33
Dokumentácia volieb prezidenta <i>František Divok</i>	36
Perfinovanie známok a poštových cenín v Rakúsko-Uhorskej monarchii Kategórie používateľov perfinov <i>Dr. Tichomír Kotek</i>	37
„Miniatúrne“ poštové váhy <i>Mgr. Martina Ďuricová, Slovenské technické múzeum Košice</i>	47
Účty s kolkami z Košíc <i>Dušan Evinic</i>	50
Štyridsaťročná spolupráca UVLaF a klubov filatelistov v Košiciach <i>Dr. I. Maraček</i>	54
Rozhovor o filatelii <i>Dr. I. Maraček</i>	55
Košické príležitostné tlače a pečiatky (2015) <i>Viliam Gaál</i>	57
Publikačná činnosť SFA <i>Hubert Dobál</i>	61
Odišiel Dušan Evinic	62
MUDr. Juraj Pálka, najúspešnejší vystavovateľ	63
Juraj Debnár 75 ročný	63
Správa o činnosti KF 54-01 Košice za obdobie rokov 2011-2014	64
Letmý pohľad do histórie <i>Viliam Gaál</i>	68
„Osudy rodu Habsburgovcov“ <i>Viliam Gaál</i>	70

Vydanie zborníka podporilo:

**MINISTERSTVO DOPRAVY, VÝSTAVBY
A REGIONÁLNEHO ROZVOJA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

„Národný program aktívneho starnutia“

70 rokov od vydania Košických známok – prvých známok oslobodeného Československa.

Po ťažkých víťazných bojoch počas Karpatsko-Duklianskej operácie Sovietskych vojsk (8.9-28.10.1944) boli postupne oslobodzované obce a mestá východného Slovenska. Oslobodené územie sa stalo znovu Československom, čo zabezpečila kontinuita prvej ČSR s exilovou vládou na čele s prezidentom Dr. Benešom v Londýne, ktorú r. 1940 uznala Veľká Británia, r. 1941 ZSSR a postupne získala plné uznanie zo strany všetkých spojeneckých veľmocí. Československo-sovietskou zmluvou z 12. decembra 1943 Stalin garantoval obnovenie ČSR v predvojnových hraniciach. Pozitívnu úlohu v tomto politicko-vojenskom dianí zohralo aj SNP. Dôležitou pre fungovanie štátnej správy ihneď po oslobodení bola dohoda zástupcu exilovej vlády Huberta Ripku so ZSSR o budúcom vzťahu čs. správy a Sovietskej armády po jej vstupe na čs. územie.

Mesto Košice bolo oslobodené 19. januára 1945 Červenou armádou, jednotkami IV. Ukrajinského frontu. V oslobodených Košiciach 30. januára začala svoju činnosť Slovenská národná rada - delegácia pre oslobodené územie. Dňa 7. februára 1945 obnovili svoju činnosť jednotlivé povereníctva ako ústredné orgány štátnej správy na Slovensku. Už tento deň rozposlalo Povereníctvo pre dopravu a verejné práce –poštový odbor v Košiciach na čele s Dr. Vladimírom Slávikom všetkým poštovým úradom a služobníkam obežník č. 1 a č. 2. V prvom bol oznam, že na oslobodenom území Slovenska preberá poštovú správu a v druhom nariadenie všetkým prednostom poštových úradov podať podrobnú správu o stave úradu. O deň neskôršie v obežníku č. 3 sa nariaďuje zaviesť poštový styk medzi jednotlivými poštovými úradmi štafetovým spôsobom, prevádzaným zriadencami pošty pešky, alebo dopravným prostriedkom vo vnútri správneho okresu, ale aj medzi jednotlivými správnymi okresmi. Rozsah prevádzky bol obmedzený na: úradné obyčajné a doporučené listové zásielky, novinové zásielky. Obežník č. 11. zo dňa 6. marca 1945 rozširuje rozsah tuzemskej prevádzky o súkromné doporučené a súkromné obyčajné listové zásielky a nariaďuje povinnú cenzúru súkromných listových zásielok, ktoré bez ohľadu na miesto kam boli adresované, je potrebné posilať v spoločnom zväzku do Košíc s označením „Košice 2 cenzúra“. Do toho času, pokiaľ nebudú poštovým úradom dodané známky, majú sa poštové poplatky vyberať v hotovosti.

Obežník č. 16 oznamuje že dňom 26. marca (deň vydania prvých Košických známok) budú rozoslané poštovým úradom známky v hodnote 2.- 5.- 6. K, ďalšie hodnoty budú dodané postupne. Tento obežník určuje aj poštovné poplatky. Obežník č. 17 zo dňa 23. marca, podpísaný už povereníkom

pre poštu a telegraf F. M. Komzalom, oznamuje zahájenie činnosti poštovej ohlasovne a úložne v Košiciach.

V čase, keď na strednom a západnom Slovensku sa viedli ešte ťažké boje za oslobodenie našej vlasti boli v Košiciach vydané prvé známky oslobodenej Československej republiky. Toto vydanie známok zberatelia nazvali Košickými známkami. Povereníctvo pre poštu a telegraf túto zodpovednú úlohu zadalo tlačiarňi WIKO v Košiciach (na Čajkovského ulici, dnes vedľa penziónu Gazdovská pivnica).

Táto tlačiareň nemala žiadne skúsenosti s tlačou známok a nebola na túto prácu vôbec vybavená. Robili sa tu iba bežné litografické práce – plagáty, nálepky, obaly a pod. Stroje boli staré a nepresné, perforovací stroj a fotoreprodukčné vybavenie tlačiarne vôbec nemala. Preto pri výrobe tlačovej dosky sa muselo postupovať starým spôsobom a s ľuďmi ktorí neboli kvalifikovaní. Pracovalo sa za primitívnych podmienok, bez vedenia, vo veľkej časovej tiesni, prakticky v noci, bez ohľadu na únavu, pretože cez deň museli vybavovať bežné objednávky. Nebolo času na rozličné zdĺhavé skúšky (skúšanie farieb, rozlišovanie hrúbky papiera a pod.). Takéto podmienky spôsobovali veľa nedostatkov. Najväčšie chyby pri výrobe tlačovej dosky spôsobovalo chemické leptanie, boli nutné časté zásahy – retuše. Na jednotlivých známkach tlačového hárku vznikalo preto množstvo odchýlok.

Na sklade nemali potrebný pogumovaný papier, ktorý musel zabezpečiť povereník SNR pre poštu a telegraf v spolupráci s posádkovým veliteľom sovietskych vojsk v Košiciach.

Prvé tri známky zobrazovali sovietskeho vojaka pozerajúceho sa doľava, s výraznou päťcípou hviezdou na helme. Hore, vľavo od vojaka, je hodnotová číslica a pod ňou československý štátny znak. V spodnej časti známky je silueta mesta Košice s dymiacimi komínmi, pod ktorými je nápis Československo. Znamku navrhol grafik Leo Gajdzica (Obr. 1.), ktorý posledné roky bol zamestnancom tlačiarne WIKO.

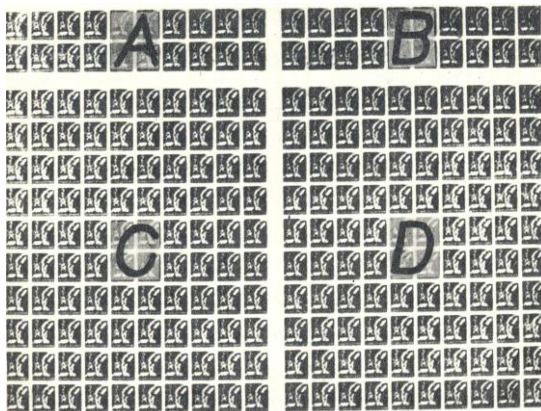

Leo Gajdzica - z knihy Š Kassay, B. Pásztor: Košické známky (Obr. 1.)

Tieto známky v hodnote 2, -, 5, -, 6,- , korún (Obr. 2.) boli vydané dňa 26. marca 1945, vytlačené ofsetom. Obrázok je na výšku s rozmermi 23,5x30 mm. Tlačené boli v nezvyklej úprave hárku. Tlačový list obsahoval 240 známok rozdelené zvislou medzerou širokou 19 mm uprostred hárku a vodorovnou rovnako širokou medzerou pod druhým riadkom známok na štyri skupiny známok A + B hore po 20 – ich a dole C+D po 100 známkach (Obr.3.). Zvislá medzera vytvára takto vodorovné medzihárčie a vodorovná medzera zvislé medzihárčie. Tam, kde sa zbieha vodorovná a zvislá medzera vznikol kríž.

Hlava sovietskeho vojaka so znakom Československa (Obr. 2.)

A1

A1 len u 2 K

Tlačový hárak s 240 známkami s hodnotou 2 K, 5K, 6K – 20+20+100+100 známok (Obr. 3.)

Rozlišujeme veľké kríže so 4x4 známkami a malé kríže s 4x1 známkou (Obr.4.). U každej hodnoty vzoru „Prilba“ rozlišujeme štyri typy I-IV, veľa doskových a výrobných chýb, tiež retuší.

Malý a veľký kríž (Obr. 4.)

Pre každú hodnotu bola pri tlači Košických známok použitá iba jedna tlačová doska a každá doska bola opatrená značkou. U hodnôt známok 2K, 5K, 6K bola značka A 1 vždy pod ľavou časťou 120 kusovej polovice hárku (Obr. 5.), ale aj v strede, teda pod ľavou rohovou spodnou známkou pravej 120 kusovej polovice hárku. Znamená to, že na každej doske boli 2 značky, pretože pôvodný zámer bol 240 kusový hárak rozrezať zvisle na 2 polovice. U pripravených tlačových platní hodnôt 5K a 6K sa značky v strede dodatočne odstránili. U týchto hárkov sa na tomto mieste nachádzajú iba slabé, zbytkové odtlačky. Dve doskové značky na tlačovom liste sa vyskytujú iba pri hodnote 2 K (Obr. 3.).

Nedokonalosť tlače sa odzrkadlila aj v množstve farebných odtieňov. U všetkých známok, ale hlavne u známok typu „Prilba“ sú 4 základné odtiene farby, ale aj ďalšie. Rozdiely v odtieni farby záviseli aj na polohe známky v hárku, v dôsledku rôzneho tlaku pri tlači.

Zachované doskové čísla A 1 u hodnôt 5 K a 6 K (Obr. 5.)

Tlačiareň Wiko nemala na sklade glejový papier, pretože známky nikdy netlačila. Väčšiu časť dodala sovietska armáda z Rimavskej Soboty. To však nestačilo na celý náklad, preto ďalšie potrebné množstvo získala tlačiareň s pomocou sovietskej armády zo Slavošoviec. To bolo príčinou, že pri tlači sa použil dvojaký papier - 80 a 100 gramový. Na začiatku sa používal žltkavo sivý papier, pomerne priehľadný, s žltkastým, hladkým leptom. Neskôršie pri hodnotách 5 K a 6 K sa použil hrubší biely papier. Všetky známky vzoru „Prilba“ boli vydané iba nezúbkované.

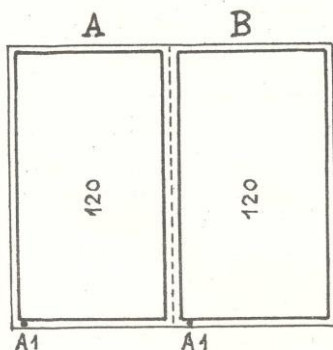
Námetom štyroch, neskôr vydaných známok, bola symbolická kresba vyjadrujúca priateľstvo so Sovietskym zväzom. Je tvorená mapkou ČSR, nad ňou spojené ruky so žiariacim slnkom v pozadí a na bokoch je sovietska a československá zástava. Návrh tejto známky vypracoval Ján Gajzer, ktorý bol zamestnancom riaditeľstva pôšt v Košiciach.

Aj známky vzoru „Priateľstvo“ majú rovnaký rozmer 23,5x30 mm, ale na dĺžku (Obr. 6.). Tieto známky boli tlačené o niečo neskôr, už s určitými skúsenosťami. Hárok obsahoval 2x 120 známok, v prostriedku s medzerou, na ktorom mieste ho rozrezali (Obr. 7.). Medzihárčie nie je známe. Na listoch typografickým spôsobom opatrili známky prieseikom.

U známok 1,50 K, 9 K, 13 K a 20 K, sa vyskytujú tiež typy I.- IV. a nedokonalosťou tlače veľa doskových, výrobných chýb a retuší. Podobne ako u predchádzajúceho vzoru aj tu sa vyskytujú štyri základné odtiene farieb, výraznejšie u hodnôt 1,50 K a 20 K.

Symbol priateľstva so Sovietskym zväzom (Obr.6.)

Hárak obsahoval 2x 120 známok (A+B) v prostriedku s medzerou, kde bol rozrezaný (Obr. 7.)

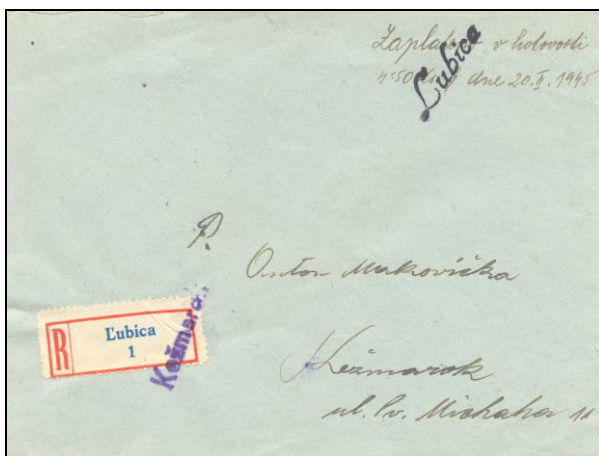
Známky vzoru „Priateľstvo“ sa tlačili na tenší biely papier s bielym, alebo žltkastým lepom. Známky s hodnotou 1,50 K a 13 K na hrubšom papieri so žltkastým lepom. Všetky štyri hodnoty aj tohto vzoru sú opatrené doskovými číslami A1, na hornej aj dolnej polovici tlačového hárku. Rozdiely v detailnom prevedení boli spôsobené tým, že niektoré značky boli dopisované ručne. Známky s hodnotou 9 K, 13 K a 20 K boli vytlačené 2. apríla 1945, hodnota 1,50 K až 9. mája 1945.

Známka 2 K vzor „Prilba“ bola používaná aj ako doplatná. Väčšinou na nej chýbalo označenie, že sa použila ako doplatná. Len niekedy sa na známku napísalo perom alebo ceruzou „Doplatné“. Na poštovom úrade v Košiciach sa používala pečiatka DOPLATNÉ.

Platnosť Košických známok na Slovensku skončila 28. februára 1946 a v Čechách skôr, 15.11.1945.

Pošty na oslobodenom území začali pracovať začiatkom februára za veľmi ťažkých podmienok. Veľa pôšt bolo po prechode fronty značne poškodených, často bez akéhokoľvek inventáru. Príčinou bola buď evakuácia pôšt okupačnými vojskami pred postupujúcim frontom, ktoré odviezli celý inventár, alebo poštové úrady boli zničené následkom ťažkých bojov pri oslobodzovaní nášho územia Červenou armádou. Na poštách, ktoré predtým patrili pod maďarskú poštovú správu chýbali pečiatky. Pečiatky používané pred maďarským záborom boli uložené na Poštovom hospodárskom úrade v Bratislave. Neboli známky, rekomandačné a expresné nálepky, chýbali ceniny. V obnovennej poštovej prevádzke sa tento nedostatok musel riešiť okamžite. Pre nedostatok poštových pečiatok poštové úrady často napísali na obálku ručne názov podacieho poštového úradu, vrátane dátumu, prípadne sa pripojil odtlačok dátumovky.

Ďalším riešením bolo používanie provizórnych pečiatok I. typu z obdobia Slovenskej poštovej správy, ktoré z iniciály ČSP mali vylomené „Č“, alebo aj „P“. V prípade, že tieto neboli k dispozícii, vyrobili si pošty svojpomocne gumové pečiatky (riadkové, kruhové, alebo iného tvaru). Pošty patriace predtým pod maďarskú poštovú správu, v prípade že sa nestratili, používali pôvodné maďarské pečiatky, častejšie v poslovenčenej verzii (domicil, dátum). V druhej polovici roku 1945 niektoré pošty dostali úradné výpomocné gumové pečiatky kruhového tvaru s priemerom 26 – 28 mm, prípadne sa v poštovej prevádzke použili aj administratívne pečiatky. Do vydania Košických známk sa poštovné hradilo v hotovosti, čo sa na obálke vyznačilo ručne, alebo pomocnou pečaťou.

Súkromný doporučený list poslaný z Ľubice do Kežmarku. Provizórna svojpomocne vyrobená riadková pečiatka Ľubica, ručne napísaná poznámka „zaplatené v hotovosti 4,50 Ks“ a dátum odoslania „20. II. 1945“

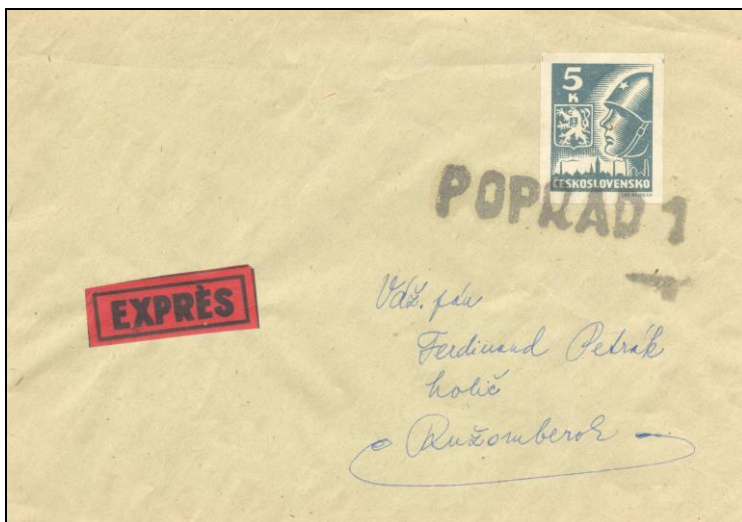

Súkromný list poslaný z Nacinej Vsi do Terchovej 25. júla 1945. Známka 2K znehodnotená svojpomocne vyrobenou riadkovou pečiatkou a pripojenou dátumovkou. Poštovné do 20 g bolo 2 K

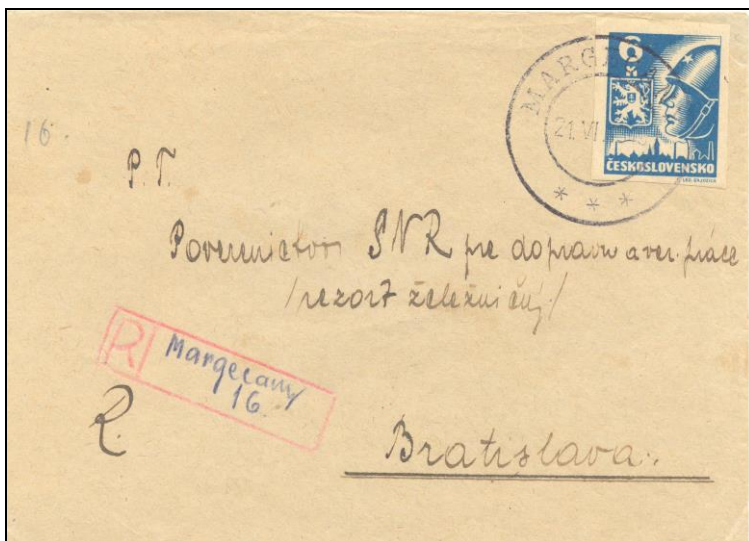

Súkromný doporučený list poslaný z Plešivca do Košíc. Pečiatka PELSÖC maďarskej poštovej správy s poslovenčeným poradím dátumu 23.IV. 45, ručne nakreslenou rekomandačnou „pečiatkou“, dole cenzúrna pečiatka s podpisom.

Za list do 20 g poštovné 2 K + 4 K doporučný príplatok

Súkromný súrny list poslaný z Popradu do Ružomberka. Svojpomocne vyrobená pečiatka POPRAD 1, dátum odoslania nevyznačený, nálepka EXPRES. Poštovné do 20 g 2 K + 3 K expresný príplatok

Súkromný doporučený list poslaný z Margecany do Bratislavy 21. VI. 1945. Svojpomocne vyrobená dvojkruhovú pečiatka MARGECANY s ozdobou, pripojenou dátumovkou, ručne nakreslená doporučná pečiatka. Za list do 20 g poštovné 2 K + 4K doporučný príplatok

Súkromný súrny doporučený list poslaný z Košíc do Bratislavy 11. mája 1945. Známkou 9 K znehodnotená poslovenčenou pečiatkou maďarského pôvodu (názov pošty KASSA upravená na KOŠICE aj poradie dátumu), R nálepka maďarského pôvodu, na ktorej maďarský text začiernený, upravená expresná nálepka maďarského pôvodu (skrátená pravá strana), cenzúrna pečiatka. Za list do 20 g poštovné 2 K + 4 K doporučný + 3 K náhlostný príplatok

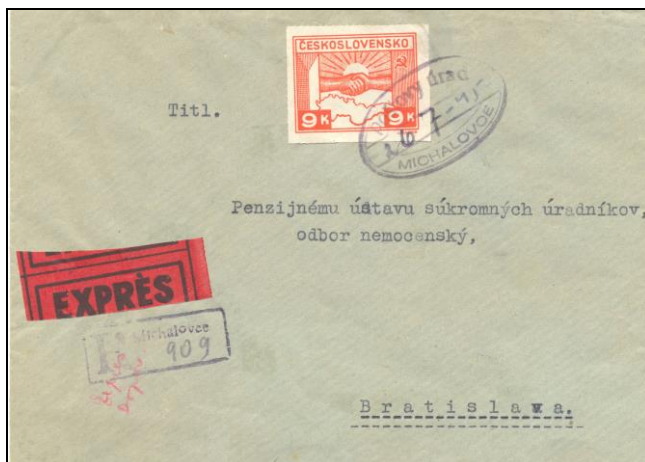

Súkromný list poslaný zo Spišskej Novej Vsi do Bratislavy 12. X. 1945. Známkou vzoru „Priateľstvo“ znehodnotená pečiatkou vlak. pošty Košice-Žilina /968 /C. Za list do 20 g bolo poštovné 1,5 K

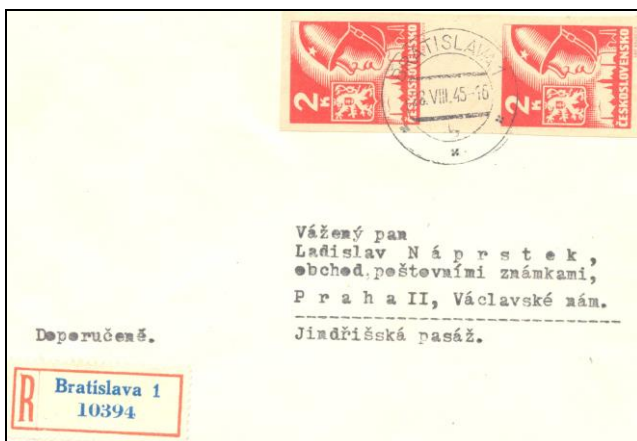

Súkromný, doporučený list poslaný zo Sobraniec do Bratislavy 18. júna 1945.

Zmiešaná frankatúra známok vzoru „Priateľstvo“ 1,50 K a „Prilba“ 2 K znehodnotené úradne výpomocnou gumovou pečiatkou POŠTOVÝ ÚRAD / SOBRANCE doplnenú dátumovkou. Za list do 250 g poštovné 4,50 K + 4 K doporučný príplatok, vľavo slabšie viditeľná cenzúrna pečiatka

Súkromný, doporučený, súrny list poslaný z Michaloviec do Bratislavy 26. júla 1945. Známkou 9 K vzoru „Priateľstvo“ znehodnotená provizórnou svojpomocnou pečiatkou oválneho tvaru Poštový úrad / MICHALOVCE, s ručne napísaným dátumom podania, provizórna gumová doporučená pečiatka Michalovce, expresná nálepka. Za list do 20 gr. bolo poštovné 2 K + 4 K doporučený + 3 K náhlostný príplatok

Súkromný doporučený list poslaný z Bratislavy do Prahy 28 augusta 1945. Zvislé medzihárčie 2 K vzoru „Prilba“ znehodnotené Čsl. pečiatkou II. typu BRATISLAVA / b. Za list hmotnosti do 20 g bolo poštovné 1,5 K + 2,5 K doporučný príplatok, R nálepka

Úradný doporučený list poslaný z Košíc do Vranova nad Topľou u ktorého základné poštovné zaplatil adresát. Na obálke je poslovenčená pečiatka podacieho poštového úradu maďarského pôvodu (názov pošty KASSA upravený na KOŠICE a poradie dátumu), maďarská R nálepka, maďarský text začierneny, cenzúrna pečiatka. Známka 2 K vzor „Prilba“ má funkciu doplatnej známky, ktorá je znehodnotená riadkovou svojpomocne vyrobenou pečiatkou Vranov na Slovensku

Pri príležitosti návratu prezidenta republiky do vlasti sa poštová správa v Košiciach rozhodla vydať pamätné hárčeky. Tlačiareň WIKO v Košiciach začala s prípravnými prácami, dokonca vytlačila asi 6000 kusov. Pre nedostatok rovnakého papiera tlač hárčekom bola pozastavená a vyrobené hárčeky boli poštovou správou úradne zničené. V apríli presťahované Povereníctvo pre poštu a telegraf do Bratislavy poverilo vytlačením hárčekom tlačiareň Neografia v Martine. Grafik Vlček navrhol rámček aj podtlač, texty stanovilo Povereníctvo pôšt. Hárček je tlačený ofsetovou technickou vo farbách troch známok vzoru „Prilba“. Tlač prebiehala v čase 5. mája – 18. mája 1945. Celá tlačová doska pozostávala z 15 hárčekom, z ktorej fotografickou cestou vyrobili tlačovú ofsetovú dosku zvlášť pre každú farbu (Obr. 8.).

Košický pamätný hárček, na známke 5 K dosková chyba – zlomená laba (Obr. 8.)

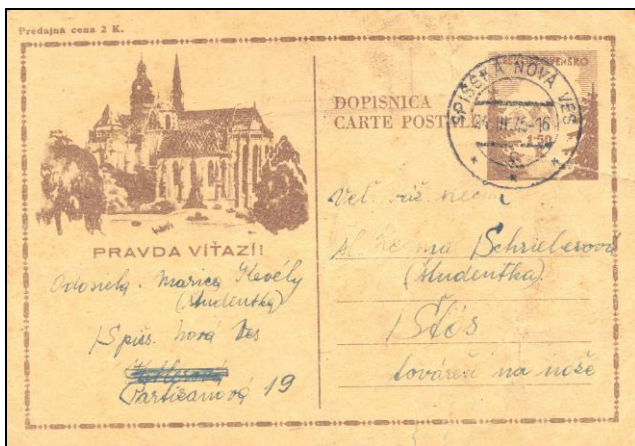
Ešte počas činnosti Povereníctva pre poštu a telegraf - odbočka v Košiciach bol dňa 2. apríla 1945 vydaný poštový lístok v dvoch variantoch. Lístok pre vnútroštátnu potrebu: na žltom a svetlozelenom papieri s vytlačenou známkou 1,50 K s obrazom slovenských hôr. Vľavo od zvislej čiary v prostriedku je obraz košického domu a pod ním text – „Pravda víťazí! / 19. I. 1945 navrátila nám Košice Červená armáda (Obr. 9a,b.). Tlač prevedená v tmavohnedej farbe kníhtlačou. Druhý lístok je pre zahraničie: vpravo pod známkou je text: „Dopisnica / Carte postale“, vľavo po košickom dome: „Pravda víťazí“ (Obr. 10.). Tlač je prevedená kníhtlačou od svetlohnedej až po tmavohnedú až čiernohnedú farbu.

Lístok pre tuzemsko žltu hnedej farby poslaný doporučené z Gemera do Rimavskej Soboty. Cez známky ručne napísaný názov podacej pošty – Gemer aj dátum podania – 2.8.45, nakreslená rekomendačná pečiatka Gemer 9. Poštovné za lístok 1,50 K + 4K doporučný príplatok (Obr. 9a.)

Lístok pre tuzemsko svetlozelenej farby poslaný zo Sačurova do Bratislavy. Známkou lístku znehodnotená úradnou výpomocnou pečiatkou POŠTOVÝ ÚRAD / SAČUROV do ktorej ručne napísaný dátum podania 5-VII-45 (Obr. 9b.)

Lístok do zahraničia použitý vo vnútroštátnom styku, poslaný zo Spišskej Novej Vsi do Štósu 24. III. 1945. Známka znehodnotená čsl. pečiatkou II. typu SPIŠSKÁ NOVÁ VES (Obr. 10.)

Podací lístok na telegramy bol vydaný v Košiciach začiatkom apríla, s obrazom známky vzoru „Prilba“ v hodnote 1,50 K v olivovej až zelenej farbe (Obr. 11.), používaný iba na Slovensku. Tlač bola prevedená kníhtlačou na bielom papieri.

Platné služobné údaje		1.50 K	
18. 12. 1945		ČESKOSLOVENSKO	
PODACÍ LÍSTOK			
na telegram č.	129	slovom	
na	Jolana Ticha		
v	Ružbách		
podaný o	18. hod. 00 min.		
Poplatky	17 K 40 h.		
	1 10		
	18. 10		

Podací lístok telegramu č. 129 poslaný 18. decembra 1945 J. Tichej z Košíc do Ružbách (Obr. 11.)

Neskoršie poštová správa v Banskej Bystrici vydala ešte tlačivá bez natlačených známok: poštovú sprievodku (Obr. 12.) a poštovú poukážku.

Poštová sprievodka balíka podaného v Košiciach 3. XII. 1945 s použitou známkou vzor „Priateľstvo“ 13 K (Obr. 12.)

Juraj Pálka

Literatúra:

Kassay Š, Pásztor B.: Košické známky, Košice. 1972.

Lacko M.: Slovenské národné povstanie 1944, SLOVART Bratislava, 2008.

Müller M, Ptačovský K.: Košické známky, Praha, 1959.

Palkoska V, Bartoň O.: Pošta na Slovensku po oslobodení, Hlohovec, 1975.

Pálka J.: Provizórne pečiatky na Slovensku v rokoch 1945-46, Súbor prednášok SVFS, Poštová história, B. Bystrica, 2006.

SNR, delegácia pre oslobodené územie, Povereníctvo pre dopravu a verejné práce v Košiciach, Obežníky č 1.– 8. / 1945.

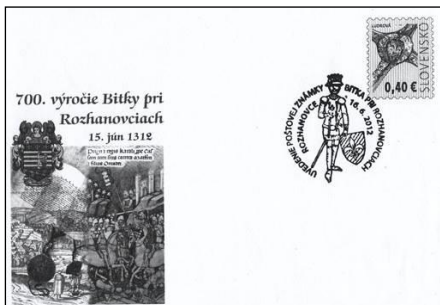
SNR, Povereníctvo pre poštu a telegraf v Košiciach, Obežníky č.9. -14. /1945.

SNR, Povereníctvo pre poštu a telegraf v Košiciach, Obežníky č.16. -18. /1945.

Prvý mestský erb v Európe v zrkadle filatelie

Ing. Dezider Labanc

Bitka pre Rozhanovciach (obr. 1) v roku 1312, v ktorej kráľ Karol Róbert zvíťazil za pomoci Košičanov nad nepriateľmi, možno predurčila mesto Košice k tomu, aby Róbertov syn Ľudovít Veľký udelil prvú mestskú erbovú listinu Košiciam dňa 7.

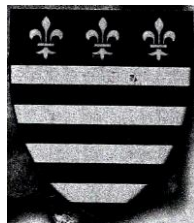
mája 1369. Je významná tým, že panovník udelil erbovú listinu nie súkromnej osobe – rytierovi, ale právnickej, čiže mestu. Tým prakticky povýšil toto mesto na prvého kolektívneho šľachtica.

obr. 1

Erb je v hornej časti modrej farby, v ktorej sú tri zlaté ľalie, a dolnej časti je delená na sedem rovných pruhov -

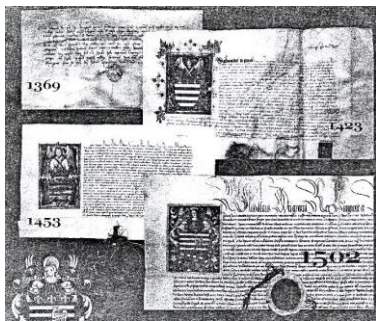
strieborné a červené. Horná časť symbolizuje rod Anjouovcov a dolná Árpádovcov.

Je teba poznamenať, že deň vydania prvej mestskej erbovej listiny – 7. máj – sa od roku 1995 oslavuje ako „Deň mesta Košice“. K oslavám sa pripája každoročne aj Slovenská pošta príležitostnou poštovou pečaťou.

obr. 2

Pôvodný erb Ľudovíta Veľkého ďalší panovníci upravovali a obohacovali vydaním ďalších erbových listín. V priebehu 133 rokov to boli listiny (obr. 2) z roku 1423 druhá, tretia r. 1453 a posledná roku 1502. Poslednú, štvrtú, vydal kráľ Vladislav II s prispením manželky kráľovny Anny. Táto listina zmenila zásadne erb mesta rozdelením na štyri polia. Horné pole ostáva nezmenené, v modrom poli sú tri zlaté ľalie. Stredná časť bola rozdelená na dve polovice. Do ľavej časti bola umiestnená polovica z poľského erbu kráľovnej Anny, pravá polovica ostala s pôvodnými strieborno - červenými pruhmi. V dolnej modrej časti sú opäť tri ľalie Anjouovcov v modrom poli. (obr. 3).

Obr. 3

Celý erb je tvorený štítom s klenotom a prikrývadlami. Tento erb mesta je platný a dnes sa používa na pečatidle mesta a je znázornený na jedinej poštovej známke bývalého Československa z roky 1968 (Pof. 1714). Celý erb mesta Košice bol prvýkrát použitý na poštovej pečiatke pri príležitosti výstavy poštových známok Cassovia roku 1943 (obr. 5).

Podobné pečiatky boli použité pri rôznych výročiach „Deň mesta Košice“ (obr. 6) alebo pri príležitosti osláv „Európske hlavné mesto kultúry“ (obr. 7). Štít z erbu nájdeme vo filatelii v podobe pečiatok (obr. 8). Je aj na natlačenej známke korešpondenčného lístku z roku 1985 vydaného maďarskou poštou pri príležitosti 125. výročia železničnej trate Miskolc – Košice (obr. 9). Erb nájdeme aj na hárčeku maďarskej pošty pri príležitosti Košice „Európske hlavné mesto kultúry“.

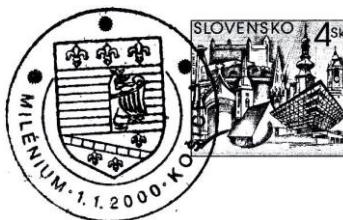
obr. 5

obr. 6

obr. 7

obr. 8

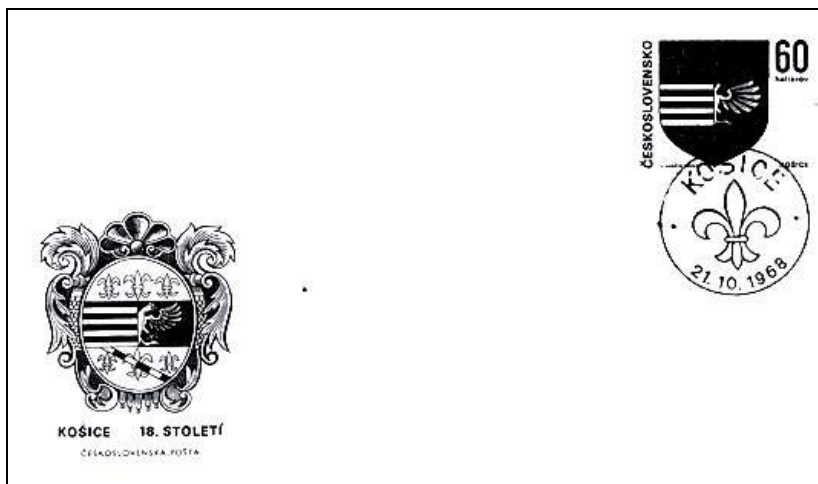
Je však nutné zastaviť sa pri známke Pof. 1714 z roku 1968. Prevedenie

erbu nezodpovedá erbovej listine z roku 1502 a to z dvoch hľadísk. Za prvé: na ľavej strane erbu je plné červené pole s polovicou orlice – chýba pokračovanie pruhov z pravej strany, viď obr. č 3.

Za druhé: je nesprávne uvedený sled farieb pruhov erbu. Na známke začína červeným pruhom, pričom má začať strieborným.

Aj vtedy vydané FDC (obr. 10) dokumentuje túto anomáliu. Napriek tomu je už každému známy erb z roku 1502.

obr. 10

Uvedený príspevok nie je len pohľadom na vývoj mestského erbu mesta Košice, ale dôkazom toho, že je možné vytvoriť minimálne jednorámový exponát na tento námet.

MESTO KOŠICE

Papier s priesvitkou „Logo Slovenskej pošty“

Papier s priesvitkou „Logo Slovenskej pošty“ bol použitý na slovenských poštových lístkoch, vydaných v rokoch 2001-2002 s nominálnou hodnotou 5,50 Sk (pre II. triedu) a 10 Sk (pre I. triedu). Neskôr po zvýšení poštovného v rokoch 2006-2007 s nominálnou hodnotou 10 Sk (pre II. triedu). Prehľad všetkých emisií je v tabuľke.

Číslo	Názov	Poznámka	Nominálna hodnota	Dátum vydania
CDV 62	Poštový motív	-	5,50 Sk	14. 5. 2001
CDV 63	Anketa o najkrajšiu poštovú známku roku 2000	prítlač na CDV 62	5,50 Sk	6. 6. 2001
CDV 64	500 rokov európskej pošty	prítlač na CDV 62	5,50 Sk	6. 6. 2001
CDV 65/1-9	Hrady a zámky na Slovensku I.	-	5,50 Sk	18. 7. 2001
CDV 66	7. európsky kongres Fair Play	prítlač na CDV 62	5,50 Sk	11. 9. 2001
CDV 67	60. výročie FEI STU	prítlač na CDV 62	5,50 Sk	4. 10. 2001
CDV 68	Žilinfila 2001	prítlač na CDV 62	5,50 Sk	5. 10. 2001
CDV 69	Otvorenie poštového múzea	prítlač na CDV 62	5,50 Sk	9. 10. 2001
CDV 70	Otvorenie detskej pošty	prítlač na CDV 62	5,50 Sk	9. 10. 2001
CDV 71	Blahorečenie P. Gojdiča a M. D. Trčku	prítlač na CDV 62	5,50 Sk	10. 11. 2001
CDV 72	100. výročie narodenia Ladislava Novotného	prítlač na CDV 62	5,50 Sk	18. 12. 2001
CDV 73	8. ME v šprinte psích záprahov	prítlač na CDV 62	5,50 Sk	14. 2. 2002
CDV 74	VIII. zimné paralympijské hry	prítlač na CDV 62	5,50 Sk	18. 2. 2002
CDV 75	Slovensko majstrom sveta v hokeji 2002	prítlač na CDV 62	5,50 Sk	15. 5. 2002
CDV 76	10 rokov Spoločnosti sv. Gabriela	prítlač na CDV 62	5,50 Sk	17. 5. 2002
CDV 77	Anketa o najkrajšiu poštovú známku roku 2001	prítlač na CDV 62	5,50 Sk	8. 6. 2002
CDV 78	Doprava na Dunaji	-	10 Sk	4. 7. 2002
CDV 79	Slovensko 2002, Lodná pošta	prítlač na CDV 78	10 Sk	4. 7. 2002
CDV 80	Slovensko 2002, Deň poštovej známky	prítlač na CDV 62	5,50 Sk	4. 7. 2002
CDV 81	Slovensko 2002, Deň Európy	prítlač na CDV 62	5,50 Sk	5. 7. 2002
CDV 82	Slovensko 2002, Deň FEPA a mládežníckej filatelie	prítlač na CDV 78	10 Sk	6. 7. 2002
CDV 83	Slovensko 2002, Deň olymp. a športovej filatelie	prítlač na CDV 78	10 Sk	7. 7. 2002
CDV 84	Slovensko 2002, Deň OSN a UNPA	prítlač na CDV 78	10 Sk	8. 7. 2002
CDV 85	Slovensko 2002, Deň kresťanskej filatelie	prítlač na CDV 62	5,50 Sk	9. 7. 2002
CDV 86	Slovensko 2002, Deň poštového múzejníctva	prítlač na CDV 62	5,50 Sk	10. 7. 2002

CDV 87	Amphilex 2002	prítlač na CDV 78	10 Sk	30. 8. 2002
CDV 89/1-9	Hrady a zámky na Slovensku II.	-	5,50 Sk	12. 10. 2002
CDV 90	Summit NATO 2002 v Prahe	prítlač na CDV 78	10 Sk	21. 11. 2002
CDV 131	Briefmarkenmesse Essen 2006	prítlač na CDV 78	10 Sk	4. 5. 2006
CDV 133	Národná filatelistická výstava Nitra 2006	prítlač na CDV 78	10 Sk	7. 6. 2006
CDV 134	Deň Matice slovenskej	prítlač na CDV 78	10 Sk	8. 6. 2006
CDV 135	Bratislavské zberateľské dni 2006	prítlač na CDV 78	10 Sk	9. 6. 2006
CDV 136	Anketa o najkrajšiu poštovú známku roku 2005	prítlač na CDV 78	10 Sk	10. 6. 2006
CDV 137	Sbératel 2006	prítlač na CDV 78	10 Sk	15. 9. 2006
CDV 138	Čs. pošta, telegraf a telefón 1918-1938	prítlač na CDV 78	10 Sk	13. 10. 2006
CDV 139	Sindelfingen 2006	prítlač na CDV 78	10 Sk	27. 10. 2006
CDV 140	Belgica 2006	prítlač na CDV 78	10 Sk	16. 11. 2006
CDV 141	Deň slovenskej poštovej známky	prítlač na CDV 78	10 Sk	18. 12. 2006
CDV 142	Bratislavské zberateľské dni 2007	prítlač na CDV 78	10 Sk	8. 6. 2007
CDV 143	Anketa o najkrajšiu poštovú známku roku 2006	prítlač na CDV 78	10 Sk	8. 6. 2007
CDV 144	Överbria 2007	prítlač na CDV 78	10 Sk	15. 6. 2007
CDV 145	Riccione 2007	prítlač na CDV 78	10 Sk	31. 8. 2007
CDV 146	Sbératel 2007	prítlač na CDV 78	10 Sk	14. 9. 2007
CDV 147	6. slovensko-poľská fil. výstava Bratislava 2007	prítlač na CDV 78	10 Sk	19. 10. 2007
CDV 148	Sindelfingen 2007	prítlač na CDV 78	10 Sk	26. 10. 2007
CDV 150	Deň slovenskej poštovej známky	prítlač na CDV 78	10 Sk	18. 12. 2007

Použitie tohto ceninového papiera bolo reakciou Slovenskej pošty na výskyt falzifikátov poštového lístka „Bratislava“ 4 Sk, kde sa ukázalo, že použitie mikrotlače nie je dostatočnou ochranou proti falšovaniu.

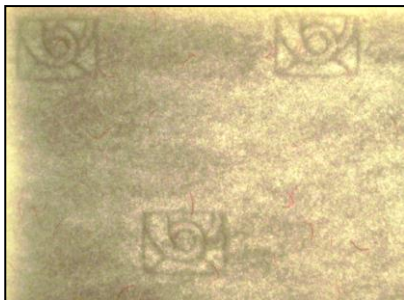
Priesvitka (tlačiarci používajú výraz „vodoznak“) je klasickým ochranným prvkom ceninových papierov. Na nových slovenských poštových ceninách bola priesvitka použitá len výnimočne – u služobných celinových obálok a v jednom prípade na pamätnom liste.

Od 1. 2. 2001 sa zmenil poplatok za poštový lístok zo 4 Sk na 5,50 Sk. Nový lístok „Poštový motív“ 5,50 Sk bol vo filatelistickej tlačí ohlásený už v januári, avšak vydaný bol až v máji. Príplatok k nominálnej hodnote bol zvýšený z 50 na 80 halierov. Lístok bol vytlačený na ceninovom papieri plošnej hmotnosti 160 g/m², vyrobenom exkluzívne pre Slovenskú poštu v českej papierni *Neograph a.s.* (od apríla 2014 *SPM - Security Paper Mill, a.s.*) Štětí. Papier obsahuje viacero ochranných prvkov:

1. je vyrobený z *opticky nejasnených surovín* (je „bez prísad“ a pod UV-lampou žiari červenefialovo);

2. *obsahuje vlákna*, primiešané do tekutej papieroviny, ktoré sú *viditeľné na dennom svetle alebo v UV-žiarení*;

3. má *priesvitku*.

Kresbu priesvitky tvorí logo Slovenskej pošty (bez nápisov), rozmerov 20x15 mm. Priesvitku zaraďujeme medzi pozitívne resp. tmavé (kresba je tmavšia ako pozadie), mnohonásobné, hárkové (priebežné) priesvitky. Opakuje sa v šachovnicovitom usporiadaní vo vzdialenostiach 65 mm vodorovne a 50 mm zvisle. Priesvitka je nesymetrická a jednotlivé obrazy sú orientované rovnako,

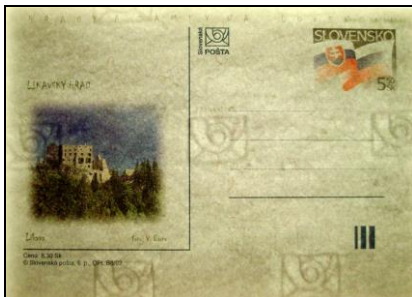
čím potenciálne môže vzniknúť až 8 polôh priesvitky, ktoré určujeme z prednej strany.

Vodorovné polohy			
			
1 - správna	2 - obrátená	3 - prevrátená	4 - obrátene-prevrátená

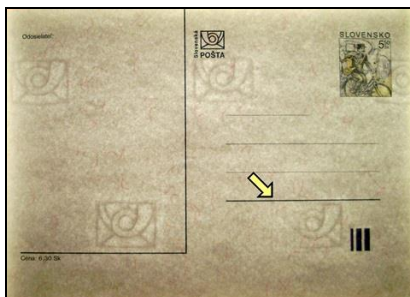
Zvislé polohy (po pootočení papiera o 90°)			
			
5 - pootočená správna	6 - pootočená obrátená	7 - pootočená prevrátená	8 - pootočená obrátene-prevrátená

Do bratislavskej tlačiarne cenín *Prompt a.s.*, kde sa slovenské poštové lístky v tom čase tlačili, bol tento papier dodávaný vo forme hárkov rozmerov 480x660 mm. Vzhľadom k obdĺžnikovému tvaru hárku môžeme považovať zvislé polohy priesvitky za prakticky vylúčené. Pri polohách 1 a 3 ide o tlač na lícnej strane a pri polohách 2 a 4 tlač na rubovej strane papiera. Pravdepodobnosť chybnjej orientácie papiera sa zvýšila pri tlači poštových lístkov *Hrady a zámky na*

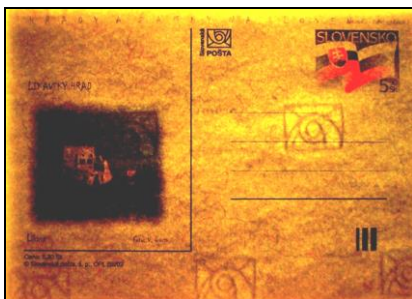
Slovensku I. a II. (CDV 65/1-9 a 89/1-9) ktoré majú obojstrannú tlač a zberateľská prax ukázala, že na týchto lístkoch sa nesprávne polohy priesvitky vyskytujú v najväčšej miere.

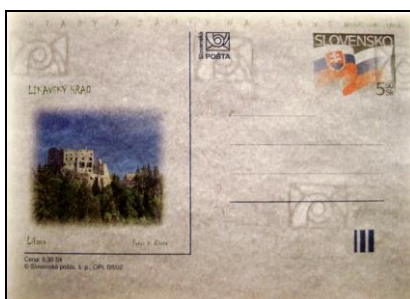
Poloha priesvitky 1

Poloha priesvitky 2 – neúplný motív

Poloha priesvitky 3

Poloha priesvitky 4

Podľa súčasných poznatkov sa *nesprávne polohy priesvitky* našli na týchto poštových lístkoch:

CDV 62 *Poštový motív*, CDV 65/1-9 *Hrady a zámky na Slovensku I.*, CDV 66 7. *európsky kongres Fair Play*, DV 72 100. *výročie narodenia Ladislava Novotného*, CDV 78 *Doprava na Dunaji*, CDV 89/1-9 *Hrady a zámky na Slovensku II.*, CDV 133 *Národná filatelická výstava Nitra 2006*, CDV 135 *Bratislavské zberateľské dni 2006* a CDV 136 *Anketa o najkrajšiu poštovú známku roku 2005*. V jednom prípade – CDV 145 *Riccione 2007* sa vyskytuje nesprávna poloha priesvitky v celom náklade.

Okrem rôznych polôh, ktoré by sme mohli zaradiť medzi chybotlače, má tento ceninový papier ďalšie odchýlky. Opakovane sa vyskytuje – podobne ako u známok doskové chyby – *neúplná kresba loga*, čo môže byť zapríčinené chybným alebo poškodeným egutérom – nástrojom, ktorým sa priesvitka vytvára.

Atraktívne sú aj výrobné chyby. Vzácné sa vyskytuje takmer *nezreteľná priesvitka* – mohlo by ísť o nedostatočný tlak egutéra prípadne o papier z nábehu výroby.

Šikmá priesvitka

Zhluk vlákien

Častejší, najmä na lístkoch *Hrady a zámky na Slovensku I. a II.* (CDV 65/1-9 a 89/1-9) je výskyt *šikmej priesvitky* (stúpajúcej alebo klesajúcej) pravdepodobne v dôsledku šikmo nastrihaného papiera. Poslednou výrobnou chybou je *zhuk vlákien*, ktoré boli v tekutej papierovine nedostatočne rozmiešané.

Ing. Miroslav Gerec

Literatúra:

- [1] Jan Mikulčák: Průsvitka na poštovních známkách, SČF, Praha 1991
- [2] Jozef Tekel': Nové slovenské celiny - obrazové poštové lístky, Zberateľ 2001, č. 9, str. 17
- [3] Spravodajca MDPT SR 2001, č. 4, str. 39
- [4] Poštový vestník Slovenskej pošty 2001, č. 9, str. 4, opatrenie č. 127
- [4] Miroslav Gerec: Priesvitka „Logo Slovenskej pošty“, Zberateľ 2002, č. 6, str. 13
- [6] internetová stránka výrobcu papiera: <http://www.spm.cz/>
- [7] propagačné videá výrobcu papiera (pre vyhľadanie zadajte názov výrobcu):
<https://vimeo.com/91408774>
<https://www.youtube.com/watch?v=Je91jZQ8KBo&feature=youtu.be>
<https://www.youtube.com/watch?v=Kc8ZEmbG-yQ>

Vážime si svoje kultúrne dedičstvo dostatočne ?

Porovnanie propagácie kultúrnych hodnôt na filatelistických materiáloch

František Divok

Naši predkovia nám okrem krásnej krajiny, v ktorej môžeme spokojne a zdravo žiť, zanechali aj nesmierne kultúrne dedičstvo, ktoré k nám chodia obdivovať návštevníci z celého sveta. Okrem iného je to aj rozsiahly odkaz obdobia gotiky, v ktorom sa naši predkovia zo svojich každodenných starostí svetského života utiekali do nebeských výšin, kam ich myšlienky nasmerovali štíhle a vysoké stavby gotických chrámov. Centrum interiérov týchto chrámov bolo často vyplnené vysokými oltármi v podobe gotických monštrancií. Spomedzi nich vyniká predovšetkým skriňový oltár v chráme sv. Jakuba v Levoči zhotovený Majstrom Pavlom. Tento oltár je 6 m široký a svojou výškou 18,62 m najvyšším

dochovaným gotickým oltárom na svete. Dokončený bol v roku 1517 o čom svedčí datovanie na zadnej strane oltára i archívny doklad o zaplatení za jeho pozlátenie. V neďalekom poľskom meste Krakov v kostole Nanebovzatia Panny Márie (Obr. 1) sa nachádza podobný krídlový gotický oltár Panny

Obr. 1

Márie, ktorý v rokoch 1477 až 1489 vytvoril nemecký umelec Veit Stoss (Obr. 2).

Obr. 2

Obr. 3

Oba oltáre boli inšpiráciou na napísanie románov, ktoré boli aj sfilmované. Vznik krakovského oltára opísala Antonina Domańska

v románe pre deti Historia żółtej cizemki a s levočský oltár podnietil Ľuda Zúbka pre napísanie románu Skrytý prameň. S výškou oltárnej skrine 13 m a jej šírkou 11 m je najväčším dochovaným gotickým oltárom na svete. Pokúsme sa porovnať možnosti filatelickej dokumentácie týchto dvoch jedinečných gotických oltárov.

Poľská pošta už v roku 1933 vydala pri príležitosti 400. výročia úmrtia jeho tvorcu (aj keď nebol Poliakom) známku (Obr. 3) s vyobrazením hlavnej scény oltára - Usnutie Panny Márie (Mi 232). Okrem toho boli pri tejto príležitosti vydané tri série 32 obrazových poštových lístkov s nominálnou hodnotou 20, 30 a 35 grošov, na ktorých sú vyobrazené jednotlivé scény tohto jedinečného gotického oltára aj so zobrazením detailov. Na poštových lístkoch okrem zobrazenia oltárnej skrine a jej nadstavby nájdeme aj zobrazenia výjavov na šiestich pohyblivých krídlach z oboch strán i výjavy na nepohyblivých pevných krídlach oltára, ktoré sú viditeľné len pri zatvorenej oltárnej skrini. Nad scénou zosnutia Panny Márie s apoštolmi je zobrazené Nanebovzatie (Obr. 4) a nad tým aj výjav jej korunovácie.

Pri otvorených krídlach v sviatočnom čase môžeme vidieť výjavy Zvestovania, Narodenia Ježiška, Klaňania troch kráľov, Zmŕtvychvstania, Nanebovstúpenia a Zoslania Ducha svätého (Obr.5). Pri zatvorenom rétabule sú zobrazené ďalšie výjavy zo života Panny Márie a Božieho syna Ježiša Krista. Prvý reliéf zobrazuje Annu s Joachimom, rodičov Panny Márie. Anjel oznamuje Joachimovi, že jeho modlitby boli vyslyšané a narodí sa im dcéra. Druhý reliéf zobrazuje narodenie Panny Márie (Obr. 6). Na ďalšom reliéfe je ukázané obetovanie Panny Márie v chráme. Ďalšie tri reliéfy predstavujú obetovanie Ježiša v chráme, jeho vystúpenie medzi učeními a zatknutie v Getsemanskej záhrade (Obr.7). Nasledujú výjavy ukrižovania (Obr. 8), oplakávania (Obr. 9) a ukladania do hrobu Obr. 10). Na posledných troch reliéfoch je scéna zostúpenia Ježiša do

predpeklia, troch Márií pri hrobe a výjav keď sa ukazuje Márii Magdaléne v podobe záhradníka (Obr. 11). Na ďalších poštových lístkoch sú zobrazené detaily jednotlivých výjavov. Hlavnú postavu, umierajúcu Pannu Máriu (Obr.12), z tohto

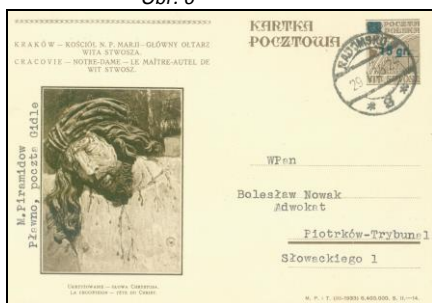
Obr. 5

Obr. 6

Obr. 7

Obr. 8

Obr. 9

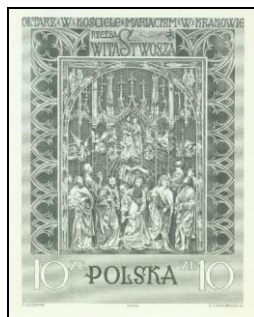
Obr. 10

Obr. 11

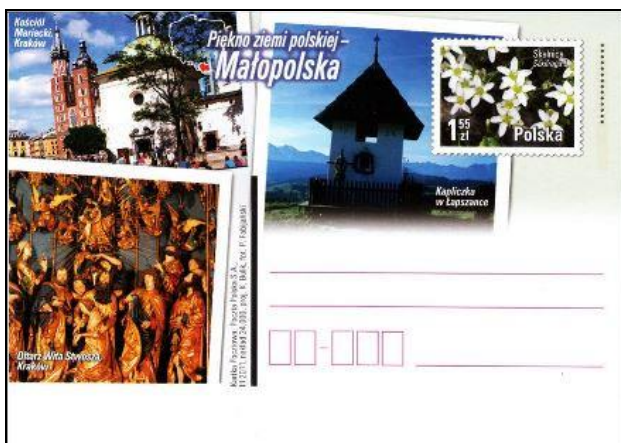

Obr. 12

Obr. 13

oltára nájdeme aj na známke z roku 1956 (Mi 991). Tento oltár poľská pošta opätovne pripomína v roku 1960 na hárčeku zobrazujúcom rétabulum (Obr.13) a ďalších šiestich známkach výjavmi otvorenej oltárnej skrine (Mi 1179 – 1185). K týmto známkam vydala poľská pošta štyri obálky prvého dňa vydania. Zobrazenie oltárnej skrine nájdeme aj na poštovom lístku z roku 2011 vydanom v edícii Piekno zemi polskej (Obr. 14).

Obr. 14

Okrem toho na ďalších známkach nájdeme tvorcu oltára a jeho ďalšie diela. Pre úplnosť je nutné uviesť, že scéna Narodenia sa dostala aj na vianočnú známku Vatikánu vydanú v roku 1982 (Mi 814). Poľská pošta teda vydala spolu 8 známok, jeden hárček, štyri obálky prvého dňa a 97 obrazových poštových lístkov s tematikou hlavného oltára kostola Nanebovzatia Panny Márie v Krakove.

Hlavnému oltáru v kostole sv. Jakuba v Levoči od Stossovho priateľa Majstra Pavla taká pozornosť pri jeho propagácii na filatelistických materiáloch už nebola doteraz venovaná. Oltár tvorený predelou, oltárnou skriňou a nádstavcom s vysokými fiálami so sochami apoštolov a cirkevných hodnostárov. Predelu tvorí výjav „Poslednej večere“, kde je pravdepodobne medzi apoštolmi po pravici Ježiša Krista zobrazený aj samotný Majster Pavol v podobe jediného apoštola s čiapkou aká sa nosila na začiatku 16. storočia. V strede oltárnej skrine je umiestnená Panna Mária s dieťaťom a po jej bokoch sv. Jakub, patrón kostola a sv. Ján Evanjelista. Výška hlavných postáv apoštolov je 2,3 a výška sochy Panny Márie dokonca 2,5 m. Na bočných krídlach sú reliéfy zo života mučeníkov sv. Štefana staršieho a sv. Jána a to Rozoslanie apoštolov, Štatie sv. Jakuba, Ján Evanjelista na Pathme a Umučenie sv. Jána. Zadné strany krídel oltára sú pokryté maľbami s výjavmi pašiového cyklu podľa predlohy L. Cranacha a H. L.

Schäufeleina - Getsemanská záhrada a Judášova zrada, Bičovanie, Korunovanie trní, výjav Ajhľa človek (*Ecce homo*), Kristus pred Pilátovým súdom, Nesenie kríža, Ukrižovanie a Zmŕtvychvstanie.

Československá pošta vydala v roku 1968 známku (Obr. 15) zobrazujúcu jednu z troch hlavných postáv tohoto oltára, Madonu s dieťaťom (Pofis 1733). Na obálke prvého dňa tejto známky (Obr. 16) je vtáčik z viničového baldachýnu predely. Aj na prítlači obálky prvého dňa známok, vydaných pri príležitosti Svetovej výstavy EXPO 1967 v Montreali, nájdeme „píjúceho apoštola“ z predely oltára s výjavom Poslednej večere (Obr. 17).

Obr. 15

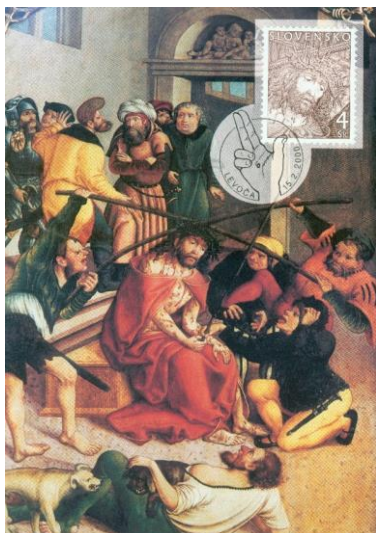

Obr. 16

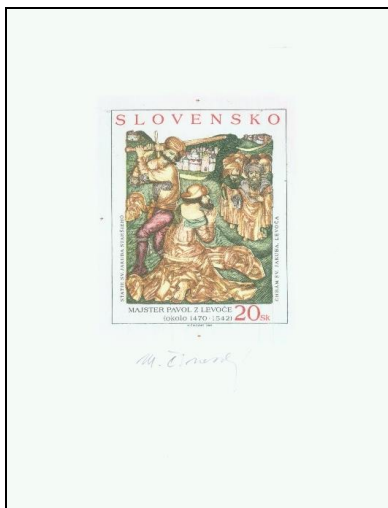

Obr. 17

Ďalšie známky pripomínajúce tento oltár a unikátne dielo Majstra Pavla vydala až slovenská pošta v roku 2000 výjavom z tabuľovej maľby zobrazujúcim hlavu Krista korunovaného trní (Zb 204), ku ktorej bola vydaná aj analogická pohľadnica (Obr. 18) s celým výjavom pripisovaným majstrovi Hansovi a časť výjavu je aj na prítlači FDC k tejto známke a známkovom zošitku. V roku 2002 bola vydaná známka so zobrazením reliéfu Štátia sv. Jakuba (Obr. 19) z bočného pohyblivého krídla oltára (Zb 282). Teda spolu sú to tri známky, tri prítlače na obálke FDC a jedna analogická pohľadnica. V porovnaní s krakovským oltárom je to neskutočne málo i keď kultúrna hodnota oboch je porovnateľná a oba oltáre sú súčasťou svetového dedičstva. Porovnanie propagácie oboch unikátnych diel na filatelistických materiáloch nám vychádza jednoznačne

Obr. 18

Obr. 19

v prospech Poliakov a to sme do toho nezahrnuli propagáciu ďalších diel tohto umelca, ktorého Poliaci nazývajú Wittom Stwoszm. Jeho dielo propaguje aj nemecká pošta, nakoľko bol Nemec a značnú časť života tvoril aj v Norimbergu. Pre úplnosť ešte dodajme, že slovenská pošta propaguje dielo Majstra Pavla z Levoče aj na známke Madony z Ľubice (Zb 486) z roku 2010. V roku 2017 si pripomenieme 500. výročie vysvätenia hlavného oltára kostola sv. Jakuba v Levoči, čo umožňuje slovenskej pošte jedinečnú príležitosť vyrovnať túto nepriaznivú bilanciu v propagácii tohoto unikátneho kultúrneho dedičstva gotiky na Slovensku i Majstra Pavla ako jeho tvorcu.

Na pošte nereptajme!

František Divok

Pri podávaní poštových zásielok som bol viackrát svedkom, že pracovníčka pošty odmietla prevziať od zákazníka nedostatočne zabalenú zásielku. Mnohokrát sa človek podávajúci zásielku snažil presvedčiť pracovníčku, aby zásielku prevzala, hlavne ak išlo o ťažší balík, s ktorým sa mu nechcelo ísť späť domov. Pritom najmä pri podávaní balíkov však musíme byť veľmi opatrní, aby z dôvodu nedostatočne zabalenej zásielky nedošlo k jej poškodeniu a nenahraditeľnej ujme. Rovnako je dôležité správne označiť obsah zásielky, aby pri preprave nedošlo k škode, ktorú dokumentuje nasledujúci príklad.

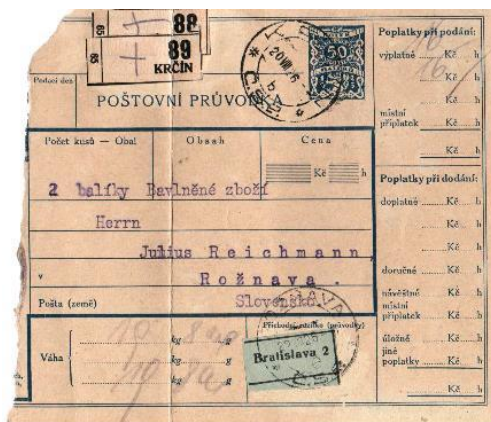
Milujúca manželka, Etela Narcisenfeldová zo Spišského Podhradia, mala starosť, aby jej manžel Abrahám, ktorý slúžil ako vojak 1. hraničiarskej roty Hraničiarskeho práporu 9 v Rimavskej Sobote, netrpel hladom. Preto mu 11. augusta 1926 poslala balík s jedlom o hmotnosti 4,60 kg ako obyčajnú balikovú zásielku do Rimavskej Soboty, kde dorazil 21. augusta. Adresát bol v tom čase na vojenskom cvičení v Rožňave, preto bola zásielka poslaná za ním (Obr. 1).

Obr. 1: Kolkovaná poštová sprievodka k balíku č. 24 odoslaného 19. VIII. 1926 zo Spišského Podhradia do Rimavskej Soboty.

Pracovník úhrnnej železničnej dopravy Plešivec – Rožňava 23. augusta 1926 zistil, že v Plešivci bol na prepravu podaný balík číslo 89 odoslaný z Krčína v Čechách o hmotnosti 19,80 kg s poškodeným obsahom (Obr. 2).

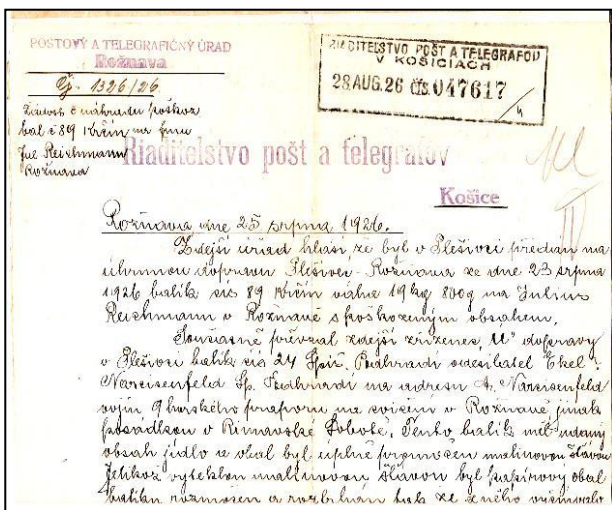
Obr. 2: Kolkovaná poštová sprievodka k balíkom č. 88 a 89 odoslaným 20. VIII. 1926 z Krčína do Rožňavy so smerovou nálepkou pošty „Bratislava 2“, cez ktorú boli dodávané zásielky z Čiech na Slovensko.

Na poštu v Rožňave spolu s ním došiel balík číslo 24 zo Spišského Podhradia s roztrhaným a úplne premočeným obalom. Z balíka vytrčalo pečivo, preto ho pracovníci pošty komisionálne otvorili a zistili, že v balíku s označením „Jedlo“ sa okrem pečiva nachádzajú črepiny pol alebo trištvрте litrovej sklenenej fľaše od malinovej šťavy, ktorá úplne vytekla a premočila celý papierový obal balíka. Pracovníci pošty pečivo nanovo zabalili a 25. augusta doposlali za adresátom, ktorý sa medzitým vrátil z cvičenia v Rožňave späť do Rimavskej Soboty, kde dorazil 26. augusta a hneď v nasledujúci deň bol doručený adresátovi.

Vyšetrovaním sa zistilo, že Narcisenfeldová zo Spišského Podhradia zavinila škodu na zásielke látky z Krčína pre Júliusa Reichmanna v Rožňave tým, že zásielku s malinovou šťavou pre manžela nepodala na prepravu ako „Neskladnú“. Vytečená malinová šťava poškodila spolu 51 metrov látky, čo bolo zistené pri

otvorení viditeľne poškodenej zásielky za účasti adresáta. Július Reichmann žiadal náhradu škody vo výške 100 korún za poškodenú látku. Preto pôvodný obal balíka odoslaného Etelou Narcisenfeldovou zo Spišského Podhradia bol spolu so sklenenými črepinami z rozbitej fľaše pracovníkmi pošty zabalený do osobitného vreca. Po zaplombovaní ho odoslali 25. augusta 1926 spolu s ďalším vrecom, do ktorého vložili odstrihnuté poškodené kusy látky, úložní riaditeľstva pôšt a telegrafov do Košíc aj s protokolmi o obhliadke oboch balíkov a oznámením poštového úradu Plešivec o poškodení zásielok (Obr. 3).

Obr. 3: Protokol o poškodení zásielky spísaný 25. augusta 1926 na Poštovom a telegrafickom úrade Rožňava a odoslanému na Riaditeľstvo pôšt a telegrafov v Košiciach.

Tým sa však celá záležitosť neskončila. Riaditeľstvo pôšt a telegrafov v Košiciach priznalo Júliusovi Reichmannovi náhradu škody za poškodenú látku vo výške 76,50 Kč, ktorú mu uhradilo na

jeho účet. Túto čiastku potom vymáhalo od Etely Narcisenfeldovej, na základe výnosu býv. ministerstva obchodu čí. 28796 z 12. 7. 1905 a Poštovej tarify II. Časť z roku 1901, nariadenia číslo 24744 § 4 bod 1, ktorý v preklade znie: „Balíky všeobecne majú byť tak zabalené, aby bol obsah chránený pred vonkajšími vplyvmi, nebol prístupný bez porušenia vonkajšieho obalu alebo pečate a nepoškodzoval pri doprave iné zásielky. Keď zásielka obsahujúca tekutiny, masť alebo čerstvé mäso nie je zabalená podľa platných predpisov a obsah pri podávaní z dôvodu chybnnej alebo falošnej deklarácie alebo pri zdanlivo dokonalom vonkajšom obale sa nedá zistiť, je pri eventuálnom poškodení iných zásielok alebo dopravných prostriedkov atď. za spôsobenú škodu zodpovedný vždy odosielateľ zásielky“.

Etela Narcisenfeldová sa proti tomu odvolala na ministerstvo pôšt a telegrafov, ktoré však jej odvolanie zamietlo. K úhrade spôsobenej škody bola vyzvaná listom zo dňa 5. apríla 1927 a pretože tak do 10 dní neurobila poslalo Riaditeľstvo pôšt a telegrafov v Košiciach 16. júna 1927 žiadosť Okresnému úradu v Levoči na vymáhanie dlžnej čiastky formou exekúcie.

Pri podávaní zásielky si pani Narcisenfeldová určite nepomyslela, že jej snaha prílepšiť manželovi ju vyjde tak draho. Zaujímavosťou je, že protokoly spísané v Rožňave i žiadosť o vymáhanie čiastky exekúciou napísaná Košiciach sú v českom jazyku.

Pre nás ako zákazníkov pošty z toho vyplýva ponaučenie, že zásielky máme dobre a vhodne zabaliť a súčasne podať na prepravu s pravdivo uvedeným obsahom. Najmä na pamäti aj to, že ak nás pracovníčka pošty preberajúca zásielku upozorní na nedostatočné zabalenie, pokojne chybu opravme, veď ona nás len chráni pred možnými nenahraditeľnými stratami a škodami, ktoré môžu vzniknúť pre nedostatočný obal zásielky.

Zachovanie takejto kompletnej dokumentácie riešenia poškodenia tovaru v jednej poštovej zásielke obsahom druhej poštovej zásielky, ktorá bola nesprávne označené a preto sa s ňou nenakladalo pri poštovej preprave opatrnejšie, spreď takmer deväťdesiatich rokov je vskutku výnimočné.

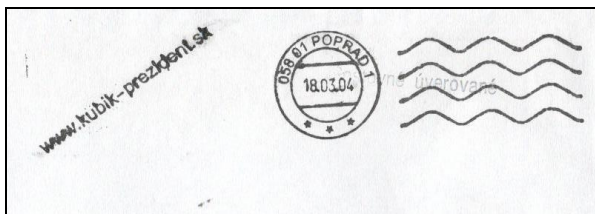
Dokumentácia volieb prezidenta

František Divok

Na klasických známkach postupne vydávaných jednotlivými krajinami boli zobrazované symboly štátu, ktorý známky vydával. Boli to predovšetkým štátne znaky, alebo zobrazenia hlavy štátu, ktorý známka reprezentovala. Už na prvej známke sveta bola vyobrazená kráľovná Viktória. Aj na známkach vydávaných slovenskou poštou boli okrem štátneho znaku vyobrazení aj všetci prezidenti, ktorí boli doteraz zvolení do čela Slovenskej republiky. Hlavu štátu môžeme dokumentovať aj mnohými príležitostnými poštovými pečiatkami používanými pri viacerých príležitostiach, predovšetkým však pri voľbe prezidenta. Môžeme však filatelisticky doložiť aj kandidátov, ktorí sa o post prezidenta republiky uchádzali a neuspeli? Pováčšine takúto možnosť nemáme. Výnimkou sú voľby prezidenta v roku 2004, keď jeden z kandidátov na hlavu štátu využil na propagáciu svojej kandidatúry služby slovenskej pošty. Bol ním Július Kubík z Popradu. Tento kandidát na prezidenta sa narodil 3. mája 1940 vo Svite a vyrastal v Poprade. V roku 1968 emigroval do Švajčiarska, kde sa od radového robotníka postupne pracoval na leteckého mechanika a neskôr sa stal expertom na videotechniku a elektrotechniku. Po návrate na Slovensko v rokoch 1997 a 1998 publikoval v niektorých slovenských periodikách najmä články s ekonomickou tematikou. Pôsobil aj ako dopisovateľ TASR pri OSN v Ženeve. V komunálnych voľbách v roku 1998 sa uchádzal o kreslo primátora v Poprade. Kandidovať za prezidenta chcel už v prvých priamych voľbách v roku 1999, ale v tom čase sa mu nepodarilo získať potrebný počet podpisov občanov podporujúcich jeho kandidatúru. O post prezidenta Slovenskej republiky sa opätovne pokúšal aj v roku 2009. Zomrel v Poprade 6. mája 2013 vo veku 73 rokov.

Počas prezidentských volieb v roku 2004 propagoval svoju webovú stránku, na ktorej zverejnil svoj program a dôvody kandidatúry, pomocou odtlačkov pečiatkovacieho stroja na

pošte Poprad 1 v dňoch 18. až 26. marca 2004 (obr. 1) a odtlačkov výplatného stroja na pošte Poprad 2 v dňoch 22. až 31. marca 2004 (obr. 2).

Obr.1: Odtlačok pečiatkovacieho stroja použitého na liste 2. hmotnostného stupňa, s úverom poštového, podaného na prepravu 18. marca 2004 na pošte Poprad 1.

Obr.2: Odtlačok výplatného stroja (typu AH – 5m) na liste 1. hmotnostného stupňa podaného na prepravu 22. marca 2004 na pošte Poprad 2.

Takto nám poskytol jedinečnú príležitosť filatelisticky dokumentovať účasť aj neúspešného kandidáta vo voľbách za prezidenta Slovenskej republiky. Pri svojej opätovnej kandidatúre v roku 2009 však takúto možnosť na svoju propagáciu počas predvolebnej kampane už nevyužil.

Perfinovanie známok a poštových cenín v Rakúsko-Uhorskej monarchii. Kategórie používateľov perfinu.

V číslach 23/2012 a 24/2013 tohto zborníka sú články, zaoberajúce sa vznikom perfinu a otázkou, ktorý bol prvý. Tento príspevok nadväzuje na ne a venuje sa perfinom v R-U monarchii, používateľom perfinov a otázkam spojenými s ich používaním.

Prijatie perfinov na známkach ako plnohodnotného filatelistického materiálu prináša tiež otázky súvisia s ich poznaním a zaradením do zbierok a exponátov. „Neperfinárov“ najviac zaujímajú okolnosti ich poštového použitia. Najčastejšie otázky: „Je firemná perfinovaná známka použitá na súkromných listoch, pohľadniciach zneužitím?“, „Bolo možné sankcionovať jedinca, ktorý použil firemnú perfinovanú známku na súkromnej korešpondencii?“, „Nemali byť takto frankované celistvosti zaťažené

doplatným?“, „Prečo majú niektoré celistvosti s perfinovanou známkou (či perfinované známky s čitateľnou pečiatkou) iný domicil než je sídlo firmy alebo majiteľa perfinu?“ , „Je možné perfiny zadeliť do kategórii?“ atď.

Odpoveď vyžaduje návrat k základným nariadeniam platnými na území Rakúsko-Uhorskej monarchie, ktoré povoľujú (v súlade s vtedajšou terminológiou) dierkovať známky, neskôr aj ostatné poštové ceniny. Sú to tieto nariadenia:

Nariadenie č. 6040 z 24. marca 1877, uverejnené v Zbierke poštových nariadení (P.R.T. - Postai Rendeletek Tára) č. 8 platné v Uhorsku; **Nariadenie č. 9510 z 13. apríla 1877, uverejnené v Zbierke poštových nariadení P – V (Post- Verordnungsblatt) č. 23**, platné v Rakúsku.

„Levéljegyek átlyukaszthatása, 6040 sz.“

(Možnosť dierkovať známky, č. 6040)

V súlade s c. k. Rakúskym ministerstvom obchodu sa povoľuje poštové známky pred použitím označovať *písmenami alebo symbolmi, znakmi poukazujúcimi na firmu užívateľa alebo na iného odosielateľa*, (zvýraznil –tk-) pričom písmená, symboly, znaky sú tvorené malými dierkami a takto označené známky sa použijú na frankovanie listových zásielok *za podmienky*, že známky sú pravé a neboli predtým použité, čo je možné jasne poznať a preukázať.

Budapest , 24. marec 1877

Wien 4. apríla 1877

Ďalšie nariadenie sa týka dierkovania korešpondenčných lístkov a ďalších poštových cenín. Je to pravdepodobne odozva na potrebu ochrany aj týchto poštových cenín používaných firmami. Ich zvýšené používanie súviselo s rozvojom výroby, obchodu, kooperácie ale aj spôsobu poukázania a uznávania pohľadávok. V tomto kontexte okrem ochrany cenín nie je možné ignorovať aj „seba prezentujúci“ , reklamný potenciál perfinu.

Nariadenie č. 23155 z 3. júla 1886, uverejnené v P.R.T. č. 35 platné v Uhorsku; **Nariadenie č. 24171 z 2. júla 1886, uverejnené v P- T-V (Post- und Telegraphen-Verordnungsblatt) č. 87** platné v Rakúsku.

Mindennemű postai értékcikkik átlyukaszthatása, 23155 sz.“

(Možnosť dierkovanie všetkých poštových cenín, č. 23155)

V nadväznosti na nariadenie č. 6040 z roku 1877 na 40. strane P.R.T. sa c. k. poštovým úradom oznamuje, že *povolenie*, podľa ktorého je možné označiť vlastníctvo známky pred použitím malými otvormi, *sa rozširuje na všetky poštové ceniny* za podmienky, že poštové ceniny sú pravé a neboli predtým použité, čo je možné poznať a preukázať.

Budapest, 3. júla 1886

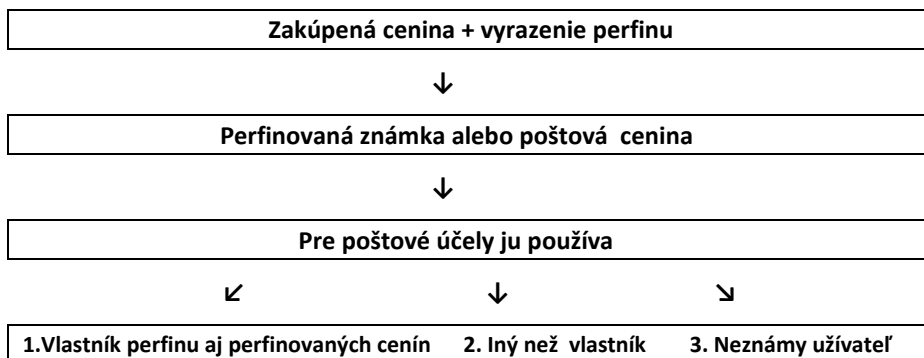
Wien, 2. júla 1886

Uvedené nariadenie nešpecifikuje prevedenie dierovania napr. na rozdiel od USA, kde nariadenie z r. 1908 striktnie určovalo priemer perforujúcej ihly a pomer plochy perfinu k ploche známky (Lente, s. 8). Dierkovanie preto môže mať tvar písmen, symbolu, obrázku a pod., vytvorené perforujúcimi ihlami rôznych priemerov. Nenariaďuje ani kontrolu známok z hľadiska prítomnosti či neprítomnosti dierkovaných známok na korešpondencii. Z toho vyplýva, že nekontrolovala ani to, či dierkovaná známka na obálke patrí alebo nepatrí firme, odosielateľovi. Pošta kontrolovala len súlad výšky výplatného s aktuálnou tarifou, pravosť ceniny a či cenina nebola predtým použitá. Z uvedených dôvodov korešpondenciu frankovanú firemnou dierkovanou známkou, aj keď nebola firemná, pošta nezaťažila doplatným. (Pozn.: V ďalšom texte budeme používať súčasný názov perfinovaná známka miesto dierovaná v súlade so súčasnou terminológiou.)

Z hľadiska poštového použitia perfinovaných známok teda môžeme konštatovať:

- **pošta nekontrolovala zásielku, či odosielateľ je majiteľom perfinu;**
- **pošta súkromnú korešpondenciu frankovanú firemnou perfinovanou známkou nezaťažovala doplatným, pokiaľ výplatné bolo v súlade s tarifou;**
- **nie je možné hovoriť o zneužití perfinovanej známky na úkor pošty. Znáмка označená perfinom a použitá na firemnej či súkromnej korešpondencii, bola pri kúpe pošty uhradená vo výške jej nominálnej hodnoty. Perfinom bola známka označená až po kúpe, čo nemalo vplyv na poštové použitie, pokiaľ bola pravá a predtým nepoužitá.**

Otázky nesúladu domicilu pečiatky na celistvosti, známke so sídlom vlastníka perfinu môže zodpovedať poznanie vzťahu perfinu, perfinovanej známky a ďalších poštových cenín k užívateľovi. Jedná sa o to, kto ich používal a ako ich získal. Podľa užívateľov je možné tiež zadeliť perfiny aj do kategórií, ktoré sú charakterizované vlastníkom a spôsobmi ich použitia na korešpondencii. Uvedená schéma vyjadruje tento vzťah, vymedzením troch hlavných kategórií užívateľov perfinu.

1. **Vlastníkmi perfinu a používateľmi perfinovaných cenín¹ boli (niekde ešte stále sú):**

¹ Používame pojem ceniny, lebo nie je podstatné, či sú to známky alebo iné poštové ceniny.

1A. (PFP)² Firmy a podniky, prípadne ich pobočky s vlastným perfinom, ktoré sa používali na:

- a) Firemnej, podnikovej korešpondencii, ktorej charakteristikou má byť minimálne uvedenie názvu a adresy firmy na obálke. Niekedy doplnená informáciami o druhu výroby, pobočkách, získaných oceneniach na výstavách a pod. Tieto informácie sú zásadné pre identifikáciu užívateľa. (obr. 1)

obr. 1

- b) Súkromnej korešpondencii rodinných príslušníkov majiteľa perfinu. Títo nie sú priamo majitelia perfinovaných známok, ale si ich ani nekupujú. Identifikácia takejto celistvosti vyžaduje poznanie histórie firmy aj členov užšej a širšej rodiny majiteľa. (obr. 2)

obr. 2 Rodinná korešpondencia súrodencov Makovických – použitý perfin PM

² V skratke prvé písmeno značí perfin, nasledujúce označuje skupinu FP – Firma, Podnik atď.

- c) Reklamné zásielky a pohľadnice, poštové balíkové sprievodky zaslané obchodnému partnerovi, ponukové listy s pripojenou frankovanou odpoveďou, zriedka s perfinovanou známkou na odpoveď.. (obr. 3)

obr. 3

- d) Pohľadnice s blahoželaním napr. obchodnému partnerovi pri rôznych príležitostiach, zaslané firmou. obr. 4)

Obr. 4

- e) Perfinovanie fiškálnych cenín používaných na faktúrach. (obr. 5)

obr. 5

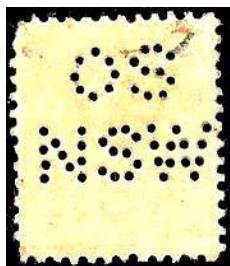
1B. (PBP) Banky, poisťovne a ich pobočky, z ktorých niektoré mali vlastný perfin.

1C. (POIO) Oficiálne (úradné) perfiny inštitúcií a organizácií. Perfinované známky sa používali na úradnej korešpondencii, aj na korešpondencii s klientmi. Tieto známky sú v katalógoch evidované ako „Official Stamps“, „Dienstmarken“. Perfiny menia funkciu výplatnej známky na úradnú, bez špecifikácie užívateľa. Druhá skupinu tvoria perfiny (Dienstlochungen - Michel) rôznych štátnych a federálnych orgánov, ministerstiev, provincií, komisií, agentúr a pod. na výplatných známkach. Tieto perfiny identifikujú konkrétnu inštitúciu či organizáciu a ich počet je závislý od množstva inštitúcií a organizácií, ktoré ich užívajú.

obr. 6

- a) Oficiálne perfiny (OP) používané viacerými štátnymi inštitúciami a organizáciami. Sú to perfiny meniace výplatné známky na úradné. Patria sem perfiny „**OS**“ na známkach Austrálie, Papua; „**Officiél**“ na známkach Luxemburgu; „**OH/MS**“ na známkach Británie a štátov commonwelthu; „**+**“ na švajčiarskych známkach; „**SG**“ Sudán Government a iné. (obr. 6)

obr. 7

- b) Oficiálne perfiny jednotlivých štátov únie, provincií. Napr. perfin OS je doplnený perfinom špecifikujúcim štát, v ktorom sa používal napr. **OS/NSW** – New South Wales; „**WA**“ na výplatných známkach Western Austrália. „**ONT/GOV**“– Ontario Government; „**PS**“– Province of Saskatchewan; „**ND**“– North Dakota. (obr. 7)

Genuine die
B9000.01

Forgery

obr. 8

- c) Oficiálne perfiny vládnych inštitúcií, úradov, organizácií agentúr. „**Crown/B.T.**“ – Anglicko, ministerstvo obchodu; „**HM/SO**“ Her/His Majesty's Stationary Service – štátne vydavateľstvo úradných tlačí; „**CBC**“ Canadien Broadcasting Corporation –Kanadský rozhlas; „**C/N/R**“ Canadien National Railway –Kanadská štátna železnica; ďalej bavorský perfin „**E**“; nemecký „**Pol**“; perfiny amerických univerzít a pod. (obr. 8)

1D. (PPo) Perfiny pošty použité s cieľom zabrániť špekuláciám s ceninami. Je to známy trojuholníkový perfin, tvorený tromi dierkami, na maďarských známkach v čase inflácie. Takto boli označené výplatné, doplatné a úradné známky. Ďalší perfin, použitý maďarskou poštou na 20Ft leteckej známke v roku 1957, má podobu troch vodorovne umiestnených dierok ... na známke. Patria sem aj **perfiny znehodnocujúce** známky. Napr. perfin „inutilizado“ (znehodnotený) na známkach Argentíny.

1E. (PFi) Filatelistické perfiny sú:

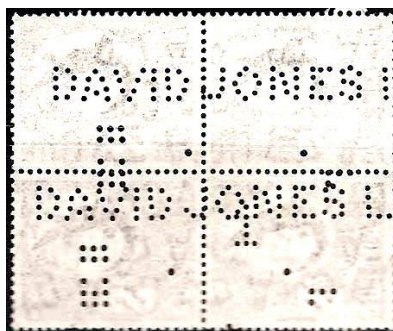
a) Perfiny klubu alebo filatelickej spoločnosti; naše perfiny „Slovan“, „PS“ Perfin Society; „APS“ American Perfin Society a iné. (obr. 9)

b) Výstavné perfiny používané (a stále častejšie) organizátormi filatelistických výstav na ich propagáciu. (obr. 10)

obr. 10

1F. (PSú) Osobné perfiny používané súkromnými osobami na frankovanie vlastnej korešpondencie. (obr. 11)

obr. 11

Podmienkou zaradenia použitého perfinu do tejto kategórie je, že perfin použil jeho vlastník. Je zrejmé, že je to možné zistiť len z doloženej celistvosti. Podmienkou je, aby odosielateľ bol uvedený na celistvosti a bol to vlastník perfinu (okrem kategórie 1Ab) .

1. Iný užívateľ (PIU), ktorý nie je vlastníkom perfinu.

Užívateľia perfinovaných známok tejto skupiny, ich získavajú kúpou, darom alebo iným spôsobom (odcudzenie, zmytie z odpovednej zásielky). Bez ohľadu na spôsob získania perfinovaných cenín, ich použitie na korešpondencii je často zdrojov domicilov, odlišných od domicilu vlastníka. Určiť, či takto použitá cenina je zneužitá na úkor majiteľa alebo získaná kúpou či darom je ťažké a často nemožné. Z celistvosti na základe poznania odosielateľa a príjemcu je možné vysloviť určité závery. Text na korešpondenčnom lístku (viď Peter Makovický) alebo listu, ktorý je však veľmi zriedkavo jeho súčasťou celistvosti, môže pomôcť záver potvrdiť, ale aj vyvrátiť.

Zo skupiny vlastníkov perfinu môžeme vyčleniť tých, ktorých perfinované známky sa mohli/môžu legálne používať iným užívateľom na frankovanie súkromnej korešpondencie. Sú to:

Skupina 1A.b (PFP), už opísaná.

Skupina 1D. (PPo)

Trojuholníkový perfin na výplatných známkach sa vyskytuje na súkromnej aj firemnej korešpondencii. Jeho použitie bolo závislé od toho, či medzi kúpenými známkami sa nachádzali perfinované známky. V každom archu ich totiž bolo len 20, lebo sa dieroval len 5. a 6. rad známok v archu.

Skupina 1E. (PFI):

Bod 1. Perfinované klubové známky boli pridelené členom filatelistického klubu alebo predané iným záujemcom. Vyskytujú sa preto aj na súkromnej korešpondencii nečlenov klubu.

Bod 2. Perfinované ceniny sú predané návštevníkom výstav, ktorí ich použili na frankovanie vlastných zásielok.

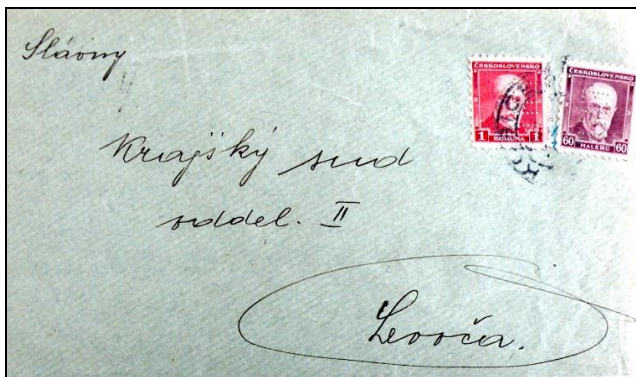
Skupina 1F. (PSú):

Perfiny korešpondencii použili osoby, ktorým ich vlastník perfinu daroval, predal či vymenil za iný napr. filatelistický materiál.

2. Neznámy užívateľ (PNU).

Patria sem celistvosti, kde nie je uvedený odosielateľ, ale na frankované boli perfinovanými známkami. Ako napr. posúdiť celistvosť (obr. 12), ktorej frankatúra má perfin F1a /Marenčík a spol.) a je adresovaný súdu v Levoči? Adresa odosielateľa nie je. Môžeme len predpokladať so značnou mierou pravdepodobnosti, že je to firemná korešpondencia. Pri expedovaní nemohol byť problém označiť odosielateľa pečiatkou firmy alebo ju dopísať. Nestalo sa tak

a nevieme prečo. Keďže sa jedná o obyčajnú zásielku, možno práve preto jej nebola venovaná patričná pozornosť. Napriek tomu, že adresátom bol súd?

obr. 12

Pokiaľ bola snád' motívom anonymita, prečo sa použili perfinované známky? Vynára sa množstvo možných interpretácií (možno až absurdných), ktoré je ťažké až nemožné overiť. To však neznamená, že takéto celistvosti nemajú svoju hodnotu. Problémom je, či použitie perfinovaných známok v takýchto prípadoch je ich zneužitie alebo neetické použitie. Platí to najmä na perfiny skupiny 1.A (PFP). Ich odcudzenie a následné zneužitie sa dnes prakticky nedá preukázať, nakoľko to môže byť „len“ odlepená perfinovaná známka z frankovanej zásielky na odpoveď. V tomto prípade už ale hovoríme o neetickom použití perfinovanej známky. Najst' spoločné označenie pre túto skupinu je ťažké, nakoľko je rovnako možné zneužitie aj neetické použitie. Pokiaľ sa jedná o použitie najmä firemných perfinovaných známok v tejto kategórii (PNU), natíska sa označenie **nefiremné použitie**. Vychádzajme z toho, že je ťažké až nemožné v tomto prípade jednoznačne určiť zdroj perfinovanej známky a vzťah užívateľa k nej.

Z hľadiska použitia perfinovaných známok sa vynára otázka, či je použitie firemnej perfinovanej známky na súkromnej korešpondencii, pohľadnici jej zneužitím³? Ak áno, na úkor koho a za akých podmienok? Tu musíme vychádzať z obsahu pojmu zneužitie, ktorý je vždy spojený s niečím konkrétnym - zneužitím moci, postavenia, informácie, ale aj veci a pod. Zneužitie je potom také správanie, ktorého cieľom je aj určitý profit, ktorý nemusí byť len materiálnej povahy. Materiálny profitom zo zneužitia odcudzenej firemnej perfinovanej známky je ušetrenie poplatku za odoslanú korešpondenciu. Teoreticky je zneužitím aj zaslanie korešpondencie, vyplatenej perfinovanými známkami firmy, s nepravdivým obsahom. Profitom nemateriálnej povahy je potom poškodenie

³ Slov. slov. jazyka: zneužiť – koho, čo využiť, použiť na niečo zlé, nečestné.

napr. obchodného mena majiteľa perfinu. Sankcionovať a trestať takéto správanie je možné len v prípade dokázania odcudzenia alebo zámeru poškodiť vlastníka perfinu. V týchto **prípadoch môžeme hovoriť o zneužití perfinovanej známky**. (Pozn.: V prípadoch zneužitia hovoríme vždy o perfinovanej známke, nie zneužití perfinu. Zneužitie perfinu je teoreticky možné, ak niekto vlastné známky označí bez vedomia vlastníka jeho perfinom alebo (extrém!) odcudzí perfinovací strojček a následne perfinované známky použije niektorým vyššie uvedeným spôsobom.) Ako hodnotiť to, ak súkromná korešpondencia je frankovaná perfinovanou známkou firmy, ktorá bola priložená k firemnému dopisu a určená na odpoveď? To isté platí v prípade odlepenia perforovanej známky z obálky určenej na odpoveď firme. V týchto prípadoch firma dobrovoľne a vedome zasiela adresátom známky či frankované obálky určené na odpoveď. Podstupuje tak riziko, že tieto známky môžu byť použité na iné účely, ako boli určené (alebo to boli iné časy, iná morálka a takto sa neuvažovalo?). V tomto prípade je zjavné, že takéto správanie (použitie firemnej perfinovanej ceniny na súkromné účely) je podmienené osobnosťou, jej charakterom, existenčnými podmienkami (napr. finančnými) ale aj prostredím (tolerancia tohto správania). Uvedené spôsoby správania teda závisia od hodnôt, vnútorných noriem, cieľov jedinca t.j. jeho morálky. Ak použijeme eufemizmus, môžeme hovoriť o **neetickom použití** firemnej perforovanej známky.

Je zrejmé, že uvedené, i keď len teoretické možnosti zneužitia či neetického použitia, sa dajú identifikovať jedine na celistvostiach, na odlepených perfinovaných známkach je to prakticky nemožné. Podobne vysvetliť odlišnosť domicilu na pečiatke a sídlom firmy na odlepených známkach nie je možné. Môžeme len evidovať tento fakt. U celistvostí bez poznania textu korešpondencie je to rovnaké. Ako sme uviedli, nemusí to ešte znamenať zneužitie na úkor majiteľa.

Predpokladám, že uvedený príspevok zodpovedal otázky uvedené v úvode. Ale nie len to bolo cieľom. Popísané kategórie a skupiny však môžu slúžiť aj ako **podnet na zbieranie a vytvorenie exponátov** firemných, oficiálnych, výstavných, ochranných a iných perfinov. Napr. v skupine 1C.b (POIO) je možné za zamerať na oficiálne perfiny železníc, univerzít Spojených štátov, ministerstiev. Môže to obohatiť škálu exponátov perfinov a možno podnietiť k ich zbieraniu ďalších. Perfinom frankovaná celina, celistvosť v sebe často skrýva viac a možno zaujímavejších informácií, než sa na prvý pohľad zdá. Hľadanie a objasnenie vzájomných súvislostí medzi spôsobom použitia perfinu a jeho vlastníkom, prípadne poznaným obsahom korešpondencie je tým, čo robí zbieranie perfinov zaujímavým.

Tichomír Kotek

„MINIATÚRNE“ POŠTOVÉ VÁHY

Mgr. Martina Ďuricová, Slovenské technické múzeum

Vznik názvu „POŠTA“

Podľa jednej z verzií bol názov „pošta“ prevzatý z latinského spojenia "statio posita" (stanica pevná, postavená), čím sa v starom Ríme pomenúvali miesta, kde oddychovali na svojich cestách verejní poslovia, kde sa sústreďovali správy, ktoré poslovia prenášali.

História pošty u nás

Odvzdávanie správ zohrávalo dôležitú komunikačnú úlohu v každej epoche vývoja ľudskej spoločnosti. Zo spontánneho spôsobu dopravovania správ sa postupne rozvinulo poštovníctvo - odvetvie, ktoré je dnes dôležitým činiteľom fungujúcej spoločnosti. Skutočne organizované poštovníctvo vzniklo v Rímskej ríši vybudovaním siete pravidelne rozložených poštových staníc. Na našom území sú prvé zmienky o diplomatických posloch z obdobia Veľkej Moravy.

V roku 1874 sa Uhorsko stalo zakladajúcim členom Svetovej poštovej únie. V 19. storočí sa trendy modernizácie života uplatnili aj v poštovníctve. Intenzívnejšie sa začali používať poštové schránky, bol zostrojený telegrafný a telefónny prístroj, na listoch sa objavili prvé poštové známky. Poštové zásielky sa začali dopravovať železnicou a v prvej polovici 20. storočia aj lietadlami. Po roku 1918 poštu na našom území riadila Československá poštová správa, v období Slovenskej republiky 1939 - 1945 Slovenská poštová správa.

Váhy sa stávajú súčasťou pošty

Až do tej doby, kým sa nezačali používať poštové známky, poplatky za poštu boli stanovené podľa počtu listov a prejdenej vzdialenosti. S príchodom poštovej známky a požiadavkou, aby sa účtovali poštovné poplatky v závislosti od hmotnosti, vznikla potreba poštových meradiel. Od polovice 19. storočia do polovice 20. storočia vznikali mnohé typy váh, ktoré sa tak stali súčasťou pôšt. Ich veľkosti, zhotovenie a výroba boli naozaj rôzne.

Váhy väčších rozmerov boli žiadané a boli súčasťou všetkých pôšt, ale mnoho menších, takmer dekoratívne poštové váhy, boli navrhnuté pre použitie v domácnosti. Špeciálnu kategóriu malých poštových váh tvoria váhy, ktoré označujeme ako „miniatury“. Tieto váhy sú všeobecne 6 cm dlhé alebo menšie a sú zvyčajne kyvadlové. Tieto miniatury boli často nájdené v dámskej kabelke, alebo boli vyrobené ako náhrdelník, či šperk. Miniaturne poštové váhy sa stali veľmi vzácne a je pomerne zložitá ich objaviť.

„Miniatúry“ v STM

Slovenské technické múzeum má to šťastie, že vlastní aj rôzne poštové váhy, pričom zbierkový fond obohacujú aj poštové váhy označené ako „miniatúry“.

Váhy listové ručné

Pod evidenčným číslom Fy 1240 a názvom „Váhy listové ručné“ sa v zbierke fyziky skrývajú „miniatúrne“ poštové váhy. Podľa zhotovenia a funkcie sú to váhy gravitačné, jednopákové a sklonné. Váhy nie sú signované ciachovým úradom a keďže chýba výrobca, podľa toho, že sa jedná o sklonné váhy sa ich vznik odhaduje na začiatok 20. storočia. Miesto zhotovenia nie je možné určiť presne, ale keďže sa používali na našom území, môžeme predpokladať, že sa vyrobili na dnešnom Slovensku, prípadne na území Rakúsko - Uhorska. Stupnica je delená od 0-50 gramov, pričom jeden dielik má veľkosť 1 gram. Na váhach sa nachádza nápis MAGUS, ktorého identifikácia nebola zatiaľ úspešná, hoci sú tieto váhy súčasťou zbierok fyziky už od roku 1986. Môžeme však predpokladať, že nápis MAGUS znamená meno, latinského pôvodu alebo gréckeho (čo zn. mág), poprípade by to mohlo byť staré iránske meno. Či je to meno výrobcu alebo meno majiteľa už asi nezistíme. Je tu však ešte možnosť, že je to nejaká skratka.

Slovenské technické múzeum má šancu obohatiť svoj zbierkový fond o ďalšie vzácne „miniatúrne“ poštové váhy.

Pendulum – kyvadlové váhy

S výrobou takýchto malých poštových váh začali taliani a označovali sa ako pendulum – kyvadlové váhy. Takmer vždy sú všetky časti takýchto váh vyrobené z mosadze.

Po zavesení váh je ručička v stacionárnej zvislej polohe a po aplikácii záťaže sa začne otáčať.

Ručička je držaná na mieste pomocou malej skrutky. Meria sa najčastejšie v gramoch ale objavujú sa aj iné jednotky, záleží od miesta výroby. Nebolo vôbec prekvapujúce, ak sa takéto váhy našli a boli súčasťou dámskej kabelky.

Váhy, ktoré dúfame pribudnú do zbierkového fondu STM, merajú váhu listov v gramoch od 0 do 50, pričom prvý prírastok je 10 gramov a ďalšie prírastky sú rôznej hodnoty. Meranie môže prebiehať aj v inej miere a to v *ounce* (značka oz), čo je angloamerická jednotka. Tá je delená nasledovne 0, ¼, ½, 1, 2. Vznik predpokladáme na prelom 19. a 20. storočia, pretože v tom čase sa takéto typ váh vyrábali. Pôvod váh bude určite predmetom skúmania referátu fyziky hneď po ich nadobudnutí, ale vzhľadom na uvedené stupnice je ich pôvod pravdepodobne mimo nášho územia. Nebude to jednoduché, pretože váhy nie sú signované výrobcom alebo akýmkoľvek nápisom, čo by situáciu zjednodušilo. Napriek úsiliu, ktoré nás čaká pri ich skúmaní, je ich hodnota neodškriepiteľná.

Ako zaujímavosť, dopĺňajúca článok Mgr. Martiny Ďuricovej, je snímok poštových váh. Tieto váhy, objavené v starožitnostiach, boli vo výbave poštových úradov začiatkom 20. storočia.

Fotografia reprodukovaná s láskavým majiteľa ANTIK ART SK v Košiciach.

Účty s kolkami z Košíc

Dušan Evinic

S najrozšírenejším používaním listinných kolkov sa môžeme stretnúť na rozličných účtoch – faktúrach. Tieto vystavovali obchodné i výrobné firmy za poskytnuté služby, alebo predaný tovar. Podľa rozsahu činnosti firmy boli spravidla vyhotovené i účty. Niektoré boli vytlačené a to i s ozdobnou hlavičkou, ktorá zobrazovala objekt majiteľa, alebo predmety jeho činnosti. Podnikatelia, obchodníci s menším počtom vystavovaných účtov používali účty iba s predtlačou, alebo vystavovali účty i na kus papiera. Faktúry sa vyplňovali buď ručne, alebo písacím strojom.

Kolkové poplatky sa uhrádzali pritlačenými, alebo nalepenými kolkovými známkami. Znehodnotenie kolkov nalepených, resp. natlačených na účtoch sa vykonávalo prepísaním časti textu cez kolok alebo odtlačkom firemnej alebo inej pečiatky, rozličných tvarov a farieb.

Menej známy spôsob úhrady kolkového poplatku je jeho paušalizovanie. Informáciu o platení kolkových poplatkov paušálom prináša okrem iného i vyhláška Ministerstva financií číslo 916 zo dňa 20. marca 1946. Žiadosť na povolenie platiť ročný paušál vo výške 0,03 promile z ročnej tržby sa mala podať u toho okresného finančného riaditeľstva v obvode ktorého bol hlavný poplatníkov podnik. Povoľovací úrad určil v povolení deň od ktorého bolo možné používať tento spôsob platenia kolkového poplatku. Paušálny poplatok z účtov sa platil bez úradného vymierania v polročných lehotách a to vždy 14 dní po uplynutí kalendárneho polroku. Poplatník ktorému bolo povolené platenie poplatkov u účtu paušálom bol povinný vyznačiť na prvej strane účtov, ktoré vydá odo dňa povolenia používať tento spôsob, dátum a číslo povoľovacieho výmeru ako aj úrad, ktorý povolenie vydal.

Povolenie platilo do konca mesiaca kedy platiteľ oznámil že sa tejto výhody vzdáva. Ak nebol paušálny poplatok z účtov zaplatený vôbec alebo včas a predpísaným spôsobom vyrubil sa mu zvýšený paušálny poplatok najviac vo výške 10 násobku nezaplateného paušálneho poplatku.

V príspevku sú ukážky účtov vystavených košickými firmami z prvej polovice 20. storočia. Dokladuje rôznorodosť vyhotovení účtov košických firiem, u niektorých veľkých nadnárodných firiem sa používali faktúry v rôznych jazykových mutáciách, čo charakterizuje rôznorodé národnostné zloženie Československa v medzivojnovom období.

ELSŐ KASSAI GŐZÜZEMÜ RUM-és LIKÖR-KÜLÖNLEGESSEGEK GYÁRA

POSTATAKARÉK-
PÉNZTÁRI SZÁMLA
SZ. 46.738.

ALAPÍTÁSI ÉV: 1850.
TELEFON
351.

**KOHN TESTVÉREK
KOŠICE.**

1588. KOŠICE, 1926 november 18.
MOLDAVSKÁ OKR. 38.

T. Všeobecné Potravné Družstvo,
KOŠICE

Bardejov.

Miután a b. lev. lapjuk által feladott becses rendelményeért
köszönetet mondunk, van szerencsénk mellékelten számlával szolgálni, melynek öse-
szegét javunkra irni széleskedjék.

Kérjük továbbra is becses meghívásait és maradunk

Számla. Kiváló tisztelettel

G K LITER PALACK

PIZETENDŐ ÉS PERLENDŐ KOŠICEK

Küldtünk saját rendeletére és vezénylőre.

Kč.
Kč.

DESTILÁCIA VÍNO BRANDY, SLIVOVICE,
BOROVICKÝ A OVOCNÝCH LIEHOVIN.

PRVÁ KOŠICKÁ PARNÁ TOVÁRNA NA
LIKÉROVÉ SPECIALITY A RUM,
**BRATIA KOHN,
KOŠICE.**

ÚČET ROŠKOVÉHO BEKOVÉHO OKRSU V PRAHE C. 46738.
TELEFON 351. ROK ZALOŽENIA 1850.

KOŠICE, 1922 II. 20.
MOLDAVSKÁ OKR. 38.

Cis. 199

Pan Vojtech Saláta

Bardejov

pána Jakobovitsa

Ďakujúc Vám za Vašu ct. objednávku, nám skrze
udelenú, dovoľujeme si Vám týmto predložiť účet, ktorého obnos nám lásk. k dobru pripísať ráčte.

Prosiac, aby ste nás i na ďalej svojimi ct. objednávkami poctiť ráčili, znamená sa

v dokonalej účte

ÚČET

BRATIA KOHN

Dva účty prvej košickej parnej továrne na likérové špeciality a rum. Prvý účet s vedutou továrne je z roku 1926 s maďarským textom, druhý z roku 1932 s textom slovenským. Hodnota kolkového poplatku bola odstupňovaná podľa výšky sumy uvedenej na účte.

SPOJENÉ PAPIERNE
národný podnik – veľkopredajňa KOŠICE, Trieda ČA. 16
Závody: HARMANEC – SLAVOŠOVCE – GEMERSKÁ HORKA

Platenie poplatku z účtu paušálom povolené výkonom Oštrého finančného riaditeľstva v B. Bystrici zo dňa 30. VII. 1946 č.j. 10543/III.1946.

Titl. R. Medvecký,
papierníctvo,
Ružomberok.

Účet číslo 1721/K. Vaša obj. pís-p.p.č. Košice, dňa 11.X.1947.
Dodací list č. 1512

Na Váš účet a nebezpečie odoslali sme nevyplatené ako kusový tovar
na Slovenská banka vinkul. a účtujeme Vám:

Dodací list		Množstvo	Pomenovanie			Brutto	Cena za	Spolu		
balíkov	číslo		Rozmer	Rys. váha	Netto			Kčs	h	Kčs

Platenie poplatkov z účtu bolo možné uskutočňovať paušálom. Povolenie na takýto spôsob úhrady vydávalo príslušné finančné riaditeľstvo. Tento spôsob úhrady platenia poplatkov z účtov je zatiaľ možné doložiť v Košiciach iba u tejto firmy a to v roku 1947

Fränck Henrik Fiai r. t.
SÜRGÖNYCÍM: FRANKOVA TELEFON SZ. 182
kávészergár, Košice.

19. IV. 1932

T. c. Vojtech Saláta úrnek
gyarmatár-kereskedés

Bardiov

U. p.:

18. V. 1932

Košicei gyárunkból küldjük Önnek

Kemény ur. által feladott rendelménye értelmében bérmentve állomásig b. számlájára és veszélyére a kívánt árut, melynek szíves jóváírását kérjük.

A darab jele és száma	Ár 100 kg-éért	Összeg
HF		

Valódi Fränck
kávészerek

Účet košickej firmy Henrika FRANKA synovia. Firma podľa zákazníkov používala účty v rôznych jazykových úpravách. Na obrázku vidíme účet v maďarskom jazyku, vystavený v Košiciach pre firmu z Bardejova 19. apríla 1932

 Heinrich Franck & Söhne A.G.
KAFFEEMITTELFABRIK IN KOŠICE.

TELEGRAMM-ADRESSE: FRANKOVA // TELEFON No. 3354

am 29. IX. 1936

P. T. Firma

Johann Mlaka
Kolonialwaren-Handlung
Kežmarok, -

Post: _____

Ab unserer Fabrik Košice senden wir Ihnen zufoige Ihrer Bestellung durch Hr. Haug frachtfrei Station _____ für Ihre Rechnung und Gefahr gewünschte Ware und ersuchen um gefällige Gutschrift.

Zetschen und Koll.-Nummern	Inhalt Kilo	Gewicht des Pakets	Gesamt-Gewicht	Sprache	Sorte	Preis per 100 kg	Summe
						Kč	h
					Aecht Franck Kaffeemittel		

 Henrika FRANCKA Synovia
KOŠICE

Telegramy: Franková.
Továrň. č. 182.
Telefon: Predal. č. 713.

dňa 16. XI. 1926 1926

Továrň. č. 182.

Pan Martin Kostelný
Košarišská
st. Brezova pod Bradlom
Ž. Bratislava

Z našej **košickej** továrne zasielame Vám na základe Vašej objednávky prostredníctvom pána Forstnera vo vozní do _____ na Váš účet a nebezpečie žiadaný tovar a prosíme o láskavý dobropis.

Splatno líned prostredníctvom priloženej složenky poštovej sportelne na účet 400.393 s 2% pokladničnej srážky

Značka a číslo kusov	Počet kusov	a drah	Obsah v kg	Váha balíkov	Úhrn váha	Reč	Druh	Cena po 100 kg.	Obnos
								Kč	h
							Pravé : Franck-ové : kávoviny.		

Dva účty košickej firmy Henrika FRANCKA synovia. Firma podľa zákazníkov používala účty v rôznych jazykových úpravách. Na hornom obrázku vidíme účet v nemeckom jazyku, vystavený v Košiciach pre firmu z Kežmarku 29.9.1936, na dolnom obrázku je účet v slovenskom jazyku, vystavený 16.9.1926 do Košariš pri Brezovej pod Bradlom

Štyridsaťročná spolupráca Univerzity veterinárskeho lekárstva a farmácie a klubov filatelistov v Košiciach

Kluby zdravotníckeho zamerania pri Východoslovenskom múzeu v Košiciach usporiadali klubový deň podľa kalendára klubových dní 17. júna 2015 o 15.00 v budove VSM, Hviezdoslavova 3. Na tomto podujatí bol prezentovaný príspevok: Maraček, I., Kostecká, Z., Legáth, J., Bárd, A.: Štyridsaťročná spolupráca Univerzity veterinárskeho lekárstva a farmácie a klubov filatelistov v Košiciach.

Príspevok sa zameriaval na filatelistické dokumenty o spolupráci klubov filatelistov (KF 54-01 + KF 54-30) v Košiciach s Univerzitou veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach, ktorá začala v roku 1974 s vtedajšou Vysokou školou veterinárskou (VŠV) pri usporiadaní I. tematickej výstavy poštových známok HIPOFILA '74 a druhej výstavy HIPOFILA '74 sa začalo prispievanie do dokumentovania histórie inštitúcie s pokračovaním do terajších čias.

Prvé spoločné podujatia sa uskutočnili v čase, kedy bolo zjavné, že sa strácajú niektoré plemená koní a ich záchrana vyžaduje aktivitu širokej verejnosti. Na Slovensku sa v tom čase usilovalo o záchranu huculského koňa. Spoločnosť si žiadala návrat k prírode. Kôň si našiel opodstatnenie po práci v lese, najmä v športe, turistike, hipoterapii a pod.

Spolupráca bola venovaná dokumentácii vedeckých podujatí. Pri príležitosti I. veterinárskych onkologických dní bola usporiadaná Oblastná výstava poštových známok (apríl 1984). pritom bola vydaná prítláč na poštovej obálke a Pošta Košice 1 používala príležitostnú pečiatku v čase konania podujatí. Pri príležitosti vedeckej konferencie „*Veterinárne vedy a prax*“ (september 1984) bola usporiadaná v rámci osláv 35. výročia založenia VŠV v Košiciach a poskytla príležitosť na filatelistickú dokumentáciu. Vydali sa dve prítláče na poštové obálky.

V čase 40. výročia Vysokej školy veterinárskej v Košiciach boli vyhotovené dva druhy farebných prítláčí na poštové obálky pre používanie pracovníkmi v poštovom styku. Vzácné 50. výročie založenia univerzity podnietilo funkcionárov klubu filatelistov usporiadať Regionálnu námetovú filatelistickú výstavu. K výročiu ako aj k výstave boli vyhotovené prítláče na poštové lístky. Pošta Košice 1 používala príležitostné pečiatky k výstave i k výročiu (1999). Na počesť 55. výročia založenia Univerzity veterinárskeho lekárstva v Košiciach boli vyhotovené dva druhy viacfarebných prítláčí na poštových lístkoch a obálkach (2004).

Bohatá úspešná spolupráca Klubu filatelistov 54-01 v Košiciach s Univerzitou veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach vyústila do organizovania Všeobecnej súťažnej filatelickej výstavy III. stupňa KOŠICE 2009

pri príležitosti 60. výročia založenia UVL v Košiciach a 40. výročia založenia Zväzu slovenských filatelistov. Sprievodným podujatím bol aj seminár „Veterinárna medicína, farmácia a ochrana životného prostredia vo filatelii“ s vydanou monografiou (1999). Pri príležitosti týchto vzácnych jubileí a usporiadanej výstavy a vedeckého seminára boli vydané dokumenty: príležitostná poštová pečiatka k jubileu UVL v Košiciach , celinová obálka.

V roku 2011 bolo 250. výročie začiatku svetového veterinárskeho vzdelávania a bola oficiálne uznaná aj veterinárna profesia. Celý svet sa spojil v oslave veterinárskej medicíny, ktorej cieľom je zlepšovať zdravie zvierat a ľudí už 250 rokov. Popredné svetové veterinárne autority a inštitúcie vyhlásili rok 2011 za Svetový rok veterinárskej medicíny 2011. Pri tejto príležitosti bola usporiadaná propagačná filatelistická výstava v priehradkovej hale Pošty Košice 1 s príležitostnou pečiatkou.

Maraček, I., KF 54-01 a UVLF v Košiciach

Použitá literatúra

1. Bárd, A., 2011: Spolupráca Klubu filatelistov 54-01 s Univerzitou veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach. In: Katalóg filatelistickej výstavy Košice – Vet2011 s medzinárodnou účasťou, Košice 17.6. – 15.7. 2011, KF 54-01 v Košiciach, 2011, 9-17.
2. Bárd, A., 2011: Filatelistické dokumenty o spolupráci Univerzity veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach a Klubu filatelistov 54-01 v Košiciach. Výstavný exponát.
3. Kolektív autorov, 2009: Šiesta desaťročnica Univerzity veterinárskeho lekárstva v Košiciach 1949 – 2009, vedúci autorského kolektívu: doc. MVDr. Peter Korim, CSc., Vydavateľstvo JES Košice, 2009, 320 s

ROZHOVOR O FILATELII

(Relácia SAMI SEBE v Rádiu Regina Košice)

Dňa 10. októbra 2015 moderátor rádia Regina v Košiciach Igor Michalčík zorganizoval a uskutočnil v rámci relácie Sami sebe rozhovor o organizovanej filatelii v Košiciach s hosťom Dr. Imrichom Maračekom, podpredsedom KF 54-01 v Košiciach v čase od 11,00 do 11,50.

Úvodom relácie moderátor načrtnol technické úkony a postupy komunikácie (posielanie písomných informácií, poštových lístkov, obálok s listami alebo rôznymi písomnosťami), keď email ešte neexistoval. V prvej časti rozhovoru sa moderátor zameral na základné informácie a vymedzenie pojmov

z oblasti filatelie a činnosti filatelistov. Slovo filatelía pochádza z gréckych slov „philos“ a „ateleia“, ktoré znamenali „priateľ“ a „poplatok“ (zaplatený), čiže v preklade „priateľ zaplatených poplatkov“ teda presný význam **priateľ poplatkových známok, znakov.**

Filatelía je systematické zbieranie, štúdium a vyhodnocovanie poštových cenín ako aj ostatných poštových dokladov všetkého druhu. Súčasne pod týmto pojmom rozumieme aj náuku o pošt. známkach ba aj obchod s poštovými známkami a ceninami.

Prvá poštová známka sveta bola vydaná n návrh Rowlanda Hilla po schválení britským parlamentom 6. mája 1840, dnes všeobecne známa čierna penny-ovka s portrétom kráľovnej Viktórie. Prvé poštové známky na našom území boli rakúske známky vydané v roku 1850 a prvé uhorské známky boli vydané 1871. Prvé československé známky boli vydané 18. decembra 1918. Oblasť filatelistického záujmu sú poštové ceniny (poštové známky, poštové celiny, poštové sprievodky, poštové poukážky a pod.), poštové celistvosti a poštové pečiatky.

V ďalšej časti rozhovoru sa prebrali otázky o klasifikácii poštových známok, technické problémy návrhov poštových známok, podmienky vydávania poštových známok a spôsob vytvorenia i schvaľovania emisného pánu na kalendárny rok. Zodpovedali sa otázky: Ako sa známky vyrábajú? Keď ide o ceniny, či sú pokusy o falšovanie známok? Aký má zmysel hrubá perforácia medzi známkami? Ako vyzerá filatelistická zbierka? Aké sú podmienky skladovania poštových známok?

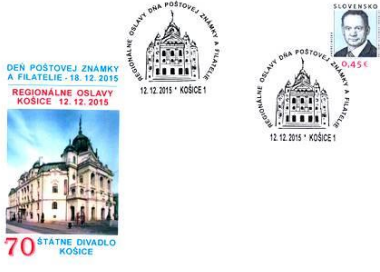
Zaujímavo pokračoval rozhovor o organizovanej filatelii na Slovensku a v Košiciach. Zväz slovenských filatelistov (ZSF) je členskou organizáciou filatelistov na Slovensku a v jednotlivých mestách a obciach má členov pracujúcich v kluboch filatelistov (KF), pričom v rámci nich spravidla pracujú krúžky mladých filatelistov. V súčasnosti v Košiciach pracuje Klub filatelistov 54-01 Košice registrovaný v ZSF Bratislava a okrem tohto klubu funguje aj Spolok košických filatelistov ako záujmové združenie registrované v rámci ministerstva vnútra, ktoré bolo založené po zmene spoločenského systém. ZSF v Bratislave vydáva pre vnútornú potrebu Spravodajcu ZSF štyri čísla ročne. Členovia KF 54-01 spolu členmi Spolku košických filatelistov sa pravidelne každú nedeľu majú výmennú schôdzu od 9,00 do 11,30 h v zasadacej miestnosti na 3. poschodí výškovej budovy na Železničnej stanici so vstupom z 1. nástupišťa vľavo. Na výmennej schôdzi sa dá kontaktovať s funkcionármi KF 54-01 v Košiciach.

Na záver pán moderátor relácie konštatoval: „Bolo to naozaj zaujímavé, verím že sme pomohli mnohým, ktorí premýšľajú nad takouto záľubou“.

Dr. I. Maraček

Pokračovanie katalógu z roku 1999 a dodatkov uvedených v zborníkoch
„Košice vo filatelii“ číslo 10 až 25

	1/2015 Propagačná filatelistická výstava Košice 4. – 11.5.2015, Deň mesta Košice Košická detská železnica 1955 – 2015 4.5.2015 Košice 1 Obálka: biela Náklad: 80 kusov
	2/2015 Tándzin Gjamccho 80. narodeniny Jeho Svätosti Dalajlámu 1935 – 2015 6.7.2015 Košice 1 CDV : 226/14 Náklad: 35 kusov
	3/2015 Medzinárodný maratón mieru - Košice 4.10.2015 Košice 1 Obálka: biela Náklad: 200 kusov

	4/2015 Medzinárodný maratón mieru – Košice 4.10.2015 Košice 1 CDV: 226/14 Náklad: 200 kusov
	5/2015 800 ROKOV BARCE 1215 - 2015 19.11.2015 Košice 1 Obálka: biela Náklad: 35 kusov
	6/2015 Deň poštovej známky a filatelie 18.12.2015 Regionálne oslavy KOŠICE 12.12.2015 Štátne divadlo Košice 70. výročie 12.12.2015 Košice 1 Obálka: biela Náklad: 180 kusov

Pamätné listy 2015

PL 1/2015

Medzinárodný maratón mieru – Košice

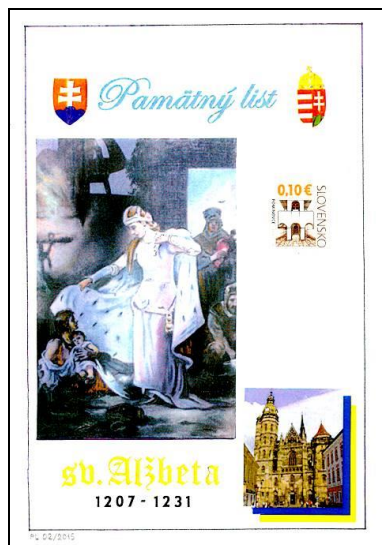
4.10.2015

Košice 1

Návrh: Ing. Zd. Baliga

Náklad: 200 kusov

PL 2/2015

Svätá Alžbeta 1207 - 1231

19.11.2015

Košice 1

Návrh: L. Šéra

Náklad: 80 kusov

Príležitostné poštové pečiatky 2015

- 1/2015 Propagačná filatelistická výstava
Deň mesta Košice
Košická detská železnica 1955 – 2015
4.5.2015
KOŠICE 1
Návrh: Viliam Daál
Farba: čierna

- 2/2015 Medzinárodný maratón mieru - Košice
4.10.2015
KOŠICE 1

Návrh: Viliam Gaál
Farba: modrá

- 3/2015 Regionálne oslavy Dňa poštovej známky
a filatelie
12.12.2015
KOŠICE 1

Návrh: Viliam Gaál
Farba: čierna

Kašety 2015

- 1/2015 Košická detská železnica
Detská pošta Alpinka - Čermeľ
Návrh: Viliam Gaál
Farba: modrá

- 2/2015 800. VÝROČIE BARCE 1215 – 2015

Návrh: MÚ – MČ Barca
Farba: červená

Publikačná činnosť Slovenskej filatelistickej akadémie

Slovenská filatelistická akadémia so sídlom v Košiciach organizuje svoje každoročné stretnutia v Poštovom múzeu v Banskej Bystrici. Združuje aktívnych filatelistov, ktorí sa zaujímajú o poštovú históriu a svoje poznatky publikujú vydávaním Filatelistických štúdií. Od roku 2009 bolo už vydaných nasledovných 14 zväzkov:

1. zväzok - Ivan Tvrďý: Katalóg uhorských R nálepiek slovenských pôšt 1890-1920
2. zväzok - Jozef Korený: História poštovníctva v Trenčíne a okolí
3. zväzok - Ing. Ján Maniaček st.: Príležitostné a propagačné strojové pečiatky
a odtlačky výplatných strojov nitrianskych pôšt 1932-2002
4. zväzok - Ing. Ivan Leiš: Výplatní otisky firem a inštitúcií z územia
Slovenska 1946-1992
5. zväzok - Ing. Ivan Leiš: Katalóg výplatných otisků z územia Slovenska 1946-1992
6. zväzok - Michal Kiššimon: Etapné propagačné strojové pečiatky na Slovensku
1930-1944
7. zväzok - Michal Kiššimon: Propagačné strojové pečiatky pôšt na Slovensku
1923-1944
8. zväzok - Dr. Juraj Pálka: Doteraz neznáme prednámkové poštové pečiatky
Uhorska
9. zväzok - Jozef Soľava: Poštovníctvo na Hornej Nitre
10. zväzok - Ing. Ladislav Mušínský, Alexander Urminský: Piešťany v zrkadle
poštovej histórie (1. časť)
11. zväzok - Ing. Ladislav Mušínský, Alexander Urminský: Piešťany v zrkadle
poštovej histórie (2. časť)
12. zväzok - Michal Kiššimon: Propagačné strojové pečiatky po roku 1946
13. zväzok - Ivan Tvrďý: Odtlačky slovenských výplatných strojov 1993-2008
14. zväzok - Július Píša: Začal to Joseph Sloper. Čo je to perfin?

V prípade záujmu o kúpu niektorej z uvedených publikácií obráťte sa na pána Huberta Dobála, pokladníka SFA, na mailovú adresu hubert@internetkosice.sk, alebo hubert.dobal@gmail.com

Odišiel Dušan Evinic

Všetkých slovenských filatelistov zaskočila smutná správa, že 15. júna 2015 navždy odišiel z radov košických filatelistov pán Dušan Evinic, filatelista srdcom a dušou. Všetci sme vedeli, že jeho zdravotný stav v posledných rokoch nebol najlepší, s chorobou statočne bojoval, napriek tomu stále bol plný nových nápadov a chuti do filatelistickej práce. V máji tohto roku sa zúčastnil ako hosť I. snemu Združenia klubov filatelistov východoslovenského regiónu v Poprade. Ešte pripravoval obsahovú náplň tohto čísla, ktoré držíte v rukách, pretože práve na zborníku „Košice vo filatelii“ mu vždy veľmi záležalo.

Dušan Evinic sa narodil 20. mája 1946 v Bzinciach pod Javorinou, no jeho životná cesta ho nasmerovala na východ republiky, najprv do Popradu, neskôr do Košíc. Práve v Poprade vstúpil do radov organizovanej filatelie, predovšetkým ho zaujímala poštová história. Učarovala mu predovšetkým balíková pošta. Svoje vedomosti prezentoval prostredníctvom svojich exponátov, za ktoré získal mnohé ocenenia doma i na zahraničných výstavách.

Svoje poznatky a skúsenosti prezentoval v mnohých odborných článkoch vo filatelistických časopisoch, výstavných katalógoch a filatelistických publikáciách.

Dušan Evinic bol aktívny aj v organizačných zložkách zväzu filatelistov. Na regionálnej úrovni v rokoch 1978 až 1992 bol členom východoslovenského krajského výboru ZSF, od roku 1996 do 2011 bol predseda ZKF VR. V rokoch 1984 až 1992 bol členom predsedníctva ZSF, od roku 1996 do roku 2011 členom Rady ZSF a v období 2003 až 2011 bol predsedom ZSF pre vnútrozväzovú činnosť.

Za prácu v prospech organizovanej filatelie bol ocenený mnohými zväzovými vyznamenaniami. Najvyššie ocenenie - cenu ZSF si prevzal v roku 2012.

S Dušanom sme sa rozlúčili, ale jeho práca, ktorú vykonal v prospech slovenskej organizovanej filatelie, nebude nikdy zabudnutá. Jeho skúsenosti poslúžia ešte ďalším generáciám filatelistov.

Češ' Tvojej pamiatke !

Výbor KF 54 – 01 Košice

MUDr. Juraj Pálka, člen KF 54 -01 najúspešnejší vystavovateľ

Exponát:

**UHORSKO – predznámkové obdobie
HUNGARY PRE-STAMP PERIOD**

Exponát začal vystavovať na Krajskej filatelistickej výstave GALAFILA 2000 v Galante, kde bol hodnotený na VPZ.

Potom ho vystavoval na domácich výstavách 1.stupňa: ŽILINFILA 2001 - Žilina ([1.st.](#), Z – 90 b.), SLOVENSKO 2002 - Bratislava (FEPA, Z – 90 b.), NITRAFILA 2003 - Nitra ([1.st.](#), Z – 90 b.). Do roku 2004 vystavoval listy len z územia Slovenska a neskôr z územia celého Uhorska.

Od roku 2005 sa zúčastňuje výstav aj v zahraničí: BRNO 2005, (FEPA, PZ 82b.), WASHINGTON 2006 (FIP, VS – 78b.), ST. PETERBURG 2007 (FEPA, VPZ – 88 b.), HUNFILA 2007 - Budapešť (FEPA – Z - 90 b.), EFIRO 2008 – Bukurešť (FIP, Z - 93 b.), IBRA 2009 – Essen (FEPA, Z - 93 b.), BULGARIA 2009 – Sofia (FEPA, Z - 93 b.), NITRAFILA 2009 - Nitra ([1.st.](#), VZ – 96 b.), LONDON 2010 (FIP, Z - 93 b.), PORTUGAL 2010 - Lisabon (FIP, Z - 93 b.), SALON DU TIMBRE 2012 - Paríž (FEPA, Z - 90 b.), NITRAFILA 2013 - Nitra ([1.st.](#), Slovensko – Česká, VZ - 95 b.) + veľká cena výstavy za najlepšie exponát.

Súhrnom:

4x zlatá medaila na FEPA výstavách 90 – 93 b.(r. 2007-2012)

3x zlatá medaila na FIP výstavách 93 b. (r. 2008 – 2010)

Od roku 2013:

BRASILIANA 2013 – Rio de Janeiro 19. – 25. november 2013 (FIP) – VZ (95 b.)

PHILAKOREA 2014 – Soul 7. – 12. august 2014 (FIP) – VZ (95 b.)

SINGAPORE 2015 - Singapore 14. – 19. august 2015 (FIP – VZ (95 b.)

LONDON 2015 – London 13. – 16. máj 2015 (FEPA) – VZ 95 b.)

Okrem Dr. Pálku žiadny iný vystavovateľ ZSF nezískal veľkú zlatú medailu na výstavách FIP.

Juraj Debnár 75 ročný

V máji tohto roku sa dožil významného životného jubilea 75 rokov Juraj Debnár dlhoročný filatelista, aktívny člen KF 54-01 od roku 1973. V 70. a 80. rokoch minulého storočia vykonával v klube rôzne funkcie, pracoval v revíznej komisii klubu, bol aj vedúcim krúžku mladých filatelistov od 1974 do 1985. Aktívne pripravoval členov krúžku na filatelistické olympiády, viedol prípravu výstavných

exponátov mladých filatelistov, ktorých sprevádzal aj na kongresy mladých filatelistov.

Aktívne pracoval ako vedúci alebo člen technického odboru v organizačných výboroch filatelistických výstav usporiadaných v Košiciach. Od 80. rokov minulého storočia doteraz je novinkárom a príkladným organizátorom výmenných schôdzí filatelistov. Je držiteľom bronzového, strieborného a zlatého Čestného odznaku ZSF. Pri príležitosti významného životného jubilea ďakujeme nášmu jubilantovi za jeho aktívnu prácu na poli ZSF, zvlášť v oblasti činnosti KF 54-01 v Košiciach.

Vzácnemu životnému jubileu gratulujeme a prajeme pevné zdravie, veľa pohody, šťastia a potešenia z filatelistickej záľuby.

Výbor KF 54 – 01 Košice

Správa o činnosti KF 54-01 Košice za roky 2011- 2014

Výbor klubu filatelistov 54-01 sa stretával v hodnotenom období podľa plánu výborových schôdzí v jednotlivých rokoch a podľa aktuálnej potreby. V rokoch 2011 a 2012 boli schôdze výboru v zasadačke Poštového úradu Košice 1, neskoršie sa výbor stretával počas výmenných schôdzok v budove ŽSR na Hlavnej železničnej stanici v Košiciach.

Na VČS v roku 2013 sa vzdal funkcie predsedu klubu MVDr. Alexander Bárd, CSc. zo zdravotných dôvodov, prijal funkciu čestného predsedu. K 31.12.2014 mal KF 54-01 29 platiacich členov.

Výbor KF 54-01 Košice pracoval v rokoch 2011 až 2014 v tomto zložení:

MVDr. Alexander Bárd, CSc. – predseda klubu (2011 – 2012)

Prof. MVDr. Imrich Maraček, DrSc. – podpredseda klubu

Ing. Ján Marenčík – tajomník klubu

Gaál Viliam – člen výboru

Dr. Tichomír Kotek – člen výboru

Mgr. Danko Slezáková – člen výboru

MVDr. Alexander Bárd, CSc. – čestný predseda výboru (2013 – 2014)

Ing. Ladislav Göőz – predseda klubu filatelistov 54-30 (2011 - 2013) do zlúčenia s KF 54-01

Zapojenie členov klubu do funkcií v rozličných filatelistických organizáciách

Združenie klubov filatelistov Východoslovenského regiónu Košice

Ing. Ján Marenčík – člen výboru ZKF

Zväz slovenských filatelistov Bratislava

Ing. Miroslav Gerec – predseda komisie slovenskej a čs. známky

Spolok košických filatelistov

Hubert Dobál – predseda

Juraj Debnár – člen výboru

Slovenská filatelistická akadémia Košice

Ing. Ján Marenčík - podpredseda

Hubert Dobál – tajomník

PhDr. Tichomír Kotek - revízor

Spolok sv. Gabriela

Hubert Dobál – predseda

Z aktivít klubu filatelistov 54-01 v hodnotenom období uvádzame:

Výstavná činnosť:

V rokoch 2011 až 2014 sme mali 3 aktívnych vystavovateľov.

Členom nášho klubu je jeden z najlepších vystavovateľov na Slovensku a to **MUDr. Juraj Pálka**, ktorý sa v sledovanom období zúčastnil svojimi exponátmi niekoľkých významných filatelistických výstav.

Salon du timbre 2012, Paríž – exponát Uhorsko predznámkové obdobie – zlatá medaila

Nitrafila 2013 – 1. slovensko-česká medzinárodná výstava - veľká pozlátená medaila so ziskom 95 bodov + Veľkú cenu výstavy za najlepší exponát.

Brasiliana 2013 – svetová výstava poštových známok v Brazílii, kde reprezentoval vzorne Slovensko a so ziskom 95 bodov získal zlatú medailu.

Philakorea 2014 – veľká zlatá medaila

London 2014 – v rámci výstavy „Kráľovskej filatelickej spoločnosti Londýn“ predstavil výber z exponátu Uhorsko.

Salón MAFITT 2014, Budapešť – čestná výstava najhodnotnejšej časti exponátu Uhorsko

Druhým našim vystavovateľom v sledovanom období **Dušan Evinic**, ktorý vystavoval na výstavách:

Nitrafila 2011 – Celistvosti, celiny s kolkami z rokov 1938 – 1950 – pozlátená medaila

POPRAFDILA 2012 – dva exponáty

Celistvosti a celiny s kolkami z rokov 1939-1950 – pozlátená medaila

Československé listiny s kolkami 1018-1939 - veľká pozlátená

Nitrafila 2013 – Celistvosti, celiny s kolkami 1938 až 1950 – veľká strieborná medaila

Galafila 2014, Galanta

Dobyťčie pasy – zlatá medaila

Československa listiny s kolkami 1918 – 1939 – veľká pozlátená

Tretím našim vystavovateľom v hodnotenom období bol **prof. Dr. Imrich Maraček**, ktorý na filatelickej výstave II. Stupňa Popradfila 2012 za exponát Biotechnológia v živočíšnej výrobe a veterinárskom lekárstve získal veľkú striebornú medailu.

Publikačná a propagačná činnosť:

Už tradične KF 54-01 pripravuje každoročne zborník „Košice vo filatelii“ v ktorom členovia

klubu uverejňujú rad zaujímavých článkov, tento zborník je kladne prijímaný slovenskými filatelistami a tak značná časť nákladu sa posieľa každoročne čitateľom na Slovensku. V sledovanom období sme vydali nasledovné čísla:

Košice vo filatelii č. 22 – 56 strán, náklad 100 kusov

Košice vo filatelii č. 23 – 56 strán, náklad 120 kusov

Košice vo filatelii č. 24 – 40 strán, náklad 90 kusov

Košice vo filatelii č. 25 – 72 strán, náklad 150 kusov – Zborník vydaný s finančnou podporou Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR

Zberatelia perfinov na Slovensku pracujú pod patronátom KF 54-01 už viac ako 15 rokov, vydávajú svojho spravodajcu Perfiny spolu s priateľmi z Českej republiky. Ročne členovia nášho klubu **Dr. Tichomír Kotek** a **Ing. Ján Mareňčík** pripravujú dve čísla tohto periodika, kde na 48 stránkach informujú zberateľov perfinov o nových objavov v tejto oblasti a približujú činnosť jednotlivých firiem na Slovensku

Predsedom odbornej skupiny poštovej známky v rámci ZSF je člen nášho klubu **Ing. Miroslav Gerec**, ktorý je v súčasnosti najaktívnejším filatelistom, ktorý sa zaoberá štúdiom nových slovenských známok. Svoje poznatky si nenecháva pre seba, ale publikuje všetky nové informácie na filatelistických internetových stránkach a v rôznych filatelistických periodikách. Je spoluautorom najnovšieho Katalógu poštových známok Slovensko 1993 – 2012.

V propagačnej činnosti v sledovanom období člen nášho klubu **Viliam Gaál** zabezpečil rôzne neoficiálne prítlače na poštové lístky a obálky a pamätné listy k rôznym športovým, kultúrnym a filatelistickým podujatím vrátane filatelistických výstav. Taktiež je autorom niekoľkých poštových príležitostných pečiatok, nielen k filatelistickým podujatiam. Graficky pripravuje všetky výstavné katalógy výstav a zborníky ktoré klub vydáva.

V hodnotenom období sa pozoruhodne propagovala činnosť a aktivity KF 54-01 v časopisoch a zborníkoch vydávaných Univerzitou veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach. Túto aktivitu zabezpečovali **doc. Zuzana Kostecká** a **prof. Imrich Maraček**.

Výstavy a semináre

Klub filatelistov 54-01 v období rokov 2011 až 2014 usporiadal a zorganizoval nasledovné podujatia:

Filatelistická výstava Košice 2011 – s medzinárodnou účasťou, nesúťažná výstava na počesť Dňa mesta Košice a Majstrovstiev sveta v ľadovom hokeji konané na Slovensku + odborný seminár na tému Olympijské hry a filatelie

Filatelistická výstava Košice Vet 2011 – s medzinárodnou účasťou, venovaná Svetovému roku veterinárskej medicíny. Usporiadaná v spolupráci s Univerzitou veterinárskeho lekárstva a farmácie Košice

Filatelistická výstava Košice 2012 – nesúťažná výstava na počesť Dňa mesta Košice, vo vestibule Športového gymnázia Košice

Filatelistická výstava Košice 2014 – na počesť Dňa mesta Košice konaná v priestoroch STM Košice + odborný seminár „Poštová história východoslovenského regiónu a mesta Košice“. Podujatie finančne podporil Magistrát mesta Košice

Filatelistická výstava na počesť 65. výročia UVLF Košice, konaná 10. – 23. 9. 2014 v budove STM Košice, ako spoluorganizátor s Univerzitou VLF

Už tradične sme každým rokom usporiadali „Regionálne oslavy dňa poštovej známky a filatelie“ v priestoroch STM v Košiciach, ktoré nám vychádza pri organizovaní podujatí v ústrety. Podujatie sa každoročne koná v decembri a pri tejto príležitosti sa vydáva zborník Košice vo filatelii.

Spolupráca s partnerskými organizáciami

Už 40 ročná spolupráca s **Univerzitou veterinárskeho lekárstva a farmácie Košice**, pokračovala i v rokoch 2011 až 2014, ktorá začala v roku 1974 s vtedajšou Vysokou školou veterinárskou (VŠV) pri usporiadaní I. tematickej výstavy poštových známok HIPOFILA '74 a začala prispievať do dokumentovania histórie inštitúcie. V hodnotených rokoch v rámci spolupráce s UVLF v Košiciach sa angažovali **prof. MVDr. Imrich Maraček, DrSc. a doc. MVDr. Zuzana Kostecká, PhD.** z členov nášho klubu. V roku 2012 v zborníku vedeckých prác *„Fragmenty z dejín medicíny, farmácie a veterinárnej medicíny*, ktorú vydala Kancelária WHO na Slovensku, Bratislava, ISBN 978-80-970574-1-1 sú publikované dva príspevky: (1) Bárd, A. a kol. Významné osobnosti veterinárskeho lekárstva na poštových známkach a filatelistických materiáloch, s. 25-28; (2) Legáth, J. a kol. Dokumenty o spolupráci Univerzity veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach s klubmi filatelistov. s. 145-148. V septembri 2013 boli využité filatelistické materiály pre dokumentáciu a ilustráciu v práci prezentovanej na odbornom seminári: Po stopách zdravia a chorôb človeka a zvierat III. K histórii a súčasnosti medicíny, farmácie a veterinárskeho lekárstva. Aj takouto formou sa propagovala činnosť a pôsobenie nášho klubu, ako sme o tom informovali v príspevku v zborníku Košice vo filatelii 25. UVLF v Košiciach v rámci spolupráce sa každoročne podieľala na usporiadaní slávnostného zhromaždenia ku Dňu poštovej známky a filatelie.

Naďalej sa rozvíjala spolupráca s **Olympijským klubom Košice**, s ktorým často spolupracujeme pri príprave propagačných filatelistických výstav so športovou tematikou. Aktívne s nami spolupracuje **MUDr. Kafka** a predseda Olympijského klubu pán **Švajlen**.

Tradičná je spolupráca s **Maratónskym klubom Košice**. Každoročne klub filatelistov vydal v rámci propagácie MMM poštový lístok s prítlačou, obálku s prítlačou a pamätný list. K 90. ročníku MMM v Košiciach navrhol člen nášho klubu pán Viliam Gaál príležitostnú poštovú pečiatku, ktorou sa počas preteku pečiatkovala korešpondencia.

Spolupráca so **Štátnou vedeckou knižnicou** sa realizovala i v sledovanom období. Predovšetkým nám vytlačila zborník Košice vo filatelii č. 22, 23 a 24, za čo sú filatelisti ŠVK vďační. Aktívne k nášmu klubu pristupoval riaditeľ knižnice **JUDr. Ján Gašpar** a **Mgr. Daniela Slezáková**.

Dlhoročne spolupracujeme so Slovenským technickým múzeom, kde v jeho priestoroch každoročne organizuje podujatie ku „Dňu poštovej známky a filatelie“, taktiež niektoré filatelistické výstavy a semináre. Dlhoročne nás podporuje generálny riaditeľ technického múzea **Ing. Eugen Labanič**, veľmi dobrá je spolupráca je s **Mgr. Jánom Melichom**, námestníkom GR.

Členská základňa

Počty členov v jednotlivých rokoch v sledovanom období boli pomerne stabilné, veľký odliv členov nastal v minulosti v rokoch 1993 až 2000, predovšetkým vznikom Spolku košických filatelistov v roku 1993, do ktorého prestúpil značný počet filatelistov. Počty členov za roky 2011 až 2014 boli nasledovné:

2011 – 28 členov, 2012 – 26 členov, 2013 – 23 členov, 2014 – 28 členov

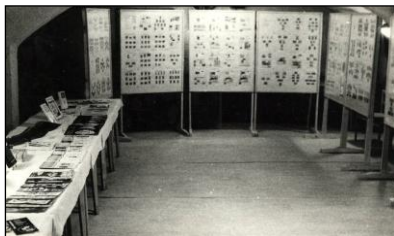
Na minulej VČS v roku 2014 po dlhom rokovaní sa s našim KF 54-01 zlúčil KF 54-30, ktorého predsedom bol Ing. Ladislav Göőz. Nových členov nášho klubu sme radi privítali. Z pôvodných 10 členov KF 54-30 vstúpilo do nášho klubu 7 filatelistov. Klub filatelistov 54-30 zanikol.

Letný pohľad do histórie

Pred 40 rokmi sa začala písať história Klubu filatelistov 54-30 Košice. 27. Augusta 1975 bol založený krúžok filatelistov pri ZK ROH Montostav n.p. Košice, ktorý začínal so 4 členmi. Zakladateľom a vedúcim bol Ing. Ladislav Göőz. Cieľom krúžku bolo založenie klubu filatelistov. Stanovy ZČSF predpisovali minimálny počet členov pre KF desať. Krúžok sa preto zameral na propagáciu filatelie a tým aj na získanie potrebného počtu členov. Slúžili k tomu pravidelné mesačné výmenné schôdzky, založenie filatelistickej knižnice, návštevy filatelistických výstav, organizovanie besied.

MONTOFILA '76 výstava známok v ZK ROH Montostav Košice

Ako najdôležitejšiu však považovali vlastnú výstavnícku činnosť. Preto už v novembri 1975 usporiadali prvú propagačnú výstavu MONTOFILA v priestoroch ZK ROH Montostav v podstate na paneloch vlastnej výroby. Výstava mala dobrú úroveň a kladný ohlas, preto v nasledujúcich rokoch zorganizovali aj ďalšie filatelistické výstavy MONTOFILA – spolu štyri a to nielen vo vlastných priestoroch Montostavu, ale napr. aj vo výstavnej sále Mestského osvetového strediska na Luníku I.

Nakoľko boli splnené podmienky pre založenie klubu – aktívna činnosť a potrebný počet 10 členov - 1.1.1977 bol krúžok zaregistrovaný ako Klub filatelistov 10-32 pri n.p.

Montostav Košice. Predsedom klubu sa stal Ing. Ladislav Göőz.

JUNIURSOFILEX '87

zľava: Július Kovács, L. Göőzová, L. Göőz, I. Rybovič, MUDr. Juraj Pálka

V nasledujúcich rokoch počet členov klubu mierne stúpал a maximálny počet dosiahol v roku 1989 a to 44 členov. Klub bol medzitým preregistrovaný na KF 54-30 pri ZK ROH Hutné stavby Košice.

V spolupráci s ostatnými filatelistickými klubmi, hlavne s najväčším KF 54-01 pri DK ROH VSŽ. Členovia klubu sa zapájali do filatelistických výstav výstavnými exponátmi, alebo ako členovia rôznych odborov – napríklad výstavného, technického či propagačného. Participovali na príprave mestských, krajských, celoštátnych výstav a tiež družobných, i medzinárodných - napr. KOŠICE-EGER '82, ČSSR-MLR, KOŠICE-EGER-MISKOLC, JUNIOR SOCFILEX '87.

Klub sa staral aj o mladú generáciu filatelistov, kde dlhé roky pôsobil ako vedúci krúžku pán Miloš Barnet. Táto činnosť si vyžadovala spoluprácu nielen s ostatnými klubmi v meste ale aj s ďalšími inštitúciami, ako je STM, ŠVK, SPŠ hutnícka, Pošta Košice 1., Slov. poisťovňa Allianz, MČ Košice-sever či magistrát mesta.

Dušan Evinic, Prof. MVDr. I. Maraček, DrSc., Dr. V. Chmelár, PhDr. K. Špeťuch, Št. Kvič a mnohí ďalší.

Spomienková výstava poštových známok pri príležitosti osláv Fr. II. Rákocziho /2006)

Medzi aktívnych členov klubu patrili títo členovia : Ing. P. Lehocký, H. Dobál, Ing. P. Gabera, Ing. F. Sudzina, Ing. J. Slavkovský, CSc., Ing. J. Bauer, manželia Nielsenovci, J. Pagáč, Ing. Pezlár, CSc., M. Barnet, P. Háber,...

***Odovzdávanie zlatého odznaku ZSF (2000)
Ing. Ladislavovi Göőzovi. Za ZSF odznak
odovzdáva vtedajší predseda ZKF VR Dušan
Evinic***

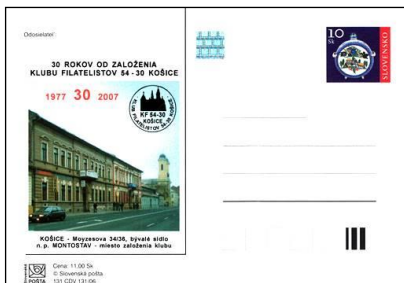
Činnosť klubu počas jeho trvania aktívne podporovali významní filatelistickí funkcionári. Spomeňme len niektorých: nestor košickej filatelie Július Kovács, Ing. P. Leukanič, CSc., MVDr. A. Bárd, CSc., Ing. V. Choleva, JUDr. Barts, Ing. Bašťovanský,

Poštový lístok vydaný pri príležitosti 30 rokov od založenia KF 54-30 (2007)

Kvôli stále sa znižujúcemu počtu členskej základne, čo je ostatne aj problém iných klubov, z dôvodu, aby si členovia zachovali členstvo v ZSF, rozhodlo sa vedenie klubu o fúzii, čiže o zlúčenie sa s KF 54-01 Košice, k čomu došlo k 1.1.2014.

Viliam Gaál

„Osudy rodu Habsburgovcov“

Viliam Gaál

V 20. čísle zborníka Košice vo filatelii sme písali o tragickom konci kráľovskej rodiny v Nepále. Nešťastie neobchádza ani panovnícke rody, páve naopak – oni sú častým terčom atentátov, štátnych prevratov a podobne. Rod Habsburgovcov nebol výnimkou.

Keď cisár František Jozef I. ako mladík nastúpil na rakúsky trón, stretol sa s veľmi vážnym problémom. Maďarský parlament vyhlásil oddelenie Maďarska od rakúska a prehlásil nového panovníka za zosadeného. Rakúska monarchia však bola v tom čase ešte pri sile a preto pomsta za rebéliu bola rýchla a krvavá. Rozsudky smrti boli neodkladne vyhlásené nad všetkými, ktorí ohrozili existenciu vlády habsburského domu a popravy boli okamžite vykonané. Podľa svedectva tých, ktorí

boli prítomní pri popravách, jeden z povstalcov krátko pred smrťou prekliat cisára a všetkých členov jeho rodiny.

Môžeme sa nad tým pozastaviť, môžeme sa tomu smiať, alebo neveriacky krútiť hlavami. Ďalšie osudy členov rodiny Habsburgovcov však v mnohom naznačujú, že kliatba bola účinná.

Prvou obeťou kliatby sa stalo dieťa, dcéra Františka Jozefa I. Lekári neboli schopní zistiť na akú chorobu malá Žofia zomrela.

Jednou z ďalších obetí bol brat Františka Jozefa I., Maximilián I., Samozvaný cisár Mexika priplával, podporovaný francúzskym vojskom do Mexika, kde vyhlásil cisárstvo a sám seba za cisára. Jeho činy vyvolali u Mexičanov veľké pobúrenie a vypukla občianska vojna. V niekoľkých bitkách, či skôr šarvátkach bolo Maximiliánove vojsko Mexičanmi na hlavu porazené. On sám bol zatknutý a postavený pred revolučný tribunál, ktorý nešťastníka odsúdil na smrť. Bol okamžite zastrelený. Jeho vdova Caroline von Coburg sa po správe o smrti svojho manžela zrútila. Psychické problémy, ktoré nasledovali a neskôr gradovali ju sprevádzali do konca života.

Ďalší blízky príbuzný J. N. Salwator, mal pred sebou vynikajúcu vojenskú kariéru. Jednalo sa o mimoriadne schopného člena habsburskej rodiny, ktorý bol veľmi vzdelaný, inteligentný a úspešný. Čo ale čert nechcel, práve on sa zamiloval do istej viedenskej herečky, ktorá mu dokonale poplietla hlavu. J. N. Salwator celkom rezignoval na svoju vojenskú kariéru, zriekol sa šľachtického titulu a prijal občianske meno Ján Orth. Aj keď nedostal od hlavy rodiny súhlas k svadbe, ako bolo u Habsburgovcov rodovým zvykom, vzal si herečku M. Strubelovou, ktorá mu tak učarovala za manželku. Na svadobnú cestu odplávali loďou okolo sveta. V Tichom oceáne po lodi aj celej posádke zmizli všetky stopy.

O krásnej Sissi, čo bolo prezývka manželky cisára vie azda každý. Obvykle je opisovaná ako romantická a ideálna bytosť. Jednalo sa však o dosť kontroverznú osobnosť, ktorá v manželstve nebola šťastná a viac ako so svojim manželom si rozumela so svojimi priateľmi. Neustále cestovala a preto ju volali aj „putujúcou cisárovnou“. V Anglicku a Írsku trávila čas na poľovačkách. Krátky pobyt na Kanárskych ostrovoch rýchlo nahradila pobytom v Grécku či v Afrike. V lete v roku 1895 navštívila aj kúpele v Bardejove. Nikde sa obvykle dlho nezdržovala a neustále menila miesto svojho pobytu. Desiateho septembra 1898 vyšla z hotela pri Ženevskom jazere a vydala sa k prístavu. Zrazu k nej pristúpil Luigi Luccheni, taliansky nešťastník, vydávajúci sa za anarchistu, ktorý jej do hrudi zapichol pilník. Cisárovná sa zachovala veľmi hrdinsky. Požiadala, aby ju preniesli do hotela, kde po krátkej chvíli zomrela.

Cisár František Jozef I. bol smrťou manželky veľmi zdrvený, ale netušil, že tragédie v rodine budú ďalej pokračovať. Do týchto tragédií prispel aj cisárov syn Rudolf, ktorého našli v zámku Mayerling zastreleného. V tej dobe sa jednalo o pozoruhodnú aféru, lebo na mieste Rudolfovej samovraždy ležala mŕtva aj jeho milenka Mary Vetserová. Cisársky dvor sa zo všetkých síl snažil celú záležitosť ututlať. Chcel, aby Rudolf, ako katolík, bol riadne kresťansky pochovaný. Po smrti bol vyhlásený za duševne chorého, preto nebol zodpovedný za svoj čin.

Po Rudolfovej smrti prešlo následnícke právo na synov arcikniežaťa Karola Ľudovíta, ktorými boli František Ferdinand a Otto. Žiadny z nich sa nedočkal cisárskej koruny. Otto bol veľmi temperamentný, schopný a obklopovalo ho mnoho afér a škandálov. Bohužiaľ, jeho veľkým koníčkom boli návštevy viedenských nevestincov, kde onemocnel venerickou chorobou. Jeho neviazaný život bol príčinou záchvatov dýchavičnosti, ktoré lekári vždy zažehnali. Raz ale lekár neprišiel včas a Otto von Habsburg zomrel.

František Ferdinand bol zavraždený spolu s manželkou Žofiou v Sarajeve revolucionárom Gavrilom Principom. Tento atentát bol zámienkou k vyhláseniu vojny.

Cisár František Jozef I. zomrel vo veku 86 rokov za vzdialeného hrmenia diel I. svetovej vojny, ktorú pomáhal rozpútať. Nástupca trónu Karol prevzal moc v úplne katastrofálnej situácii. Rakúsko prehralo vojnu, rakúsko-uhorská monarchia sa rozpadla.

Vo Viedni bola vyhlásená republika, cisárovi Karolovi neostalo nič iné iba abdikovať.

Boli osudy a úmrtia tu uvedených osobností, z ktorých väčšina bola zobrazená aj na poštových známkach, bankovkách, minciach, medailách a ďalších zberateľských materiáloch spôsobené len akousi podivnou zhodou okolností? Alebo skutočne išlo o naplnenie kľatby maďarského povstalcu, ktorý sa Habsburgovcom takto pomstil za svoju smrť?

Na tieto otázky si každý musí sám dať odpoveď.

Košice vo filatelii č. 26/2015

Zborník príspevkov o aktivitách košických filatelistov.

Vydal KF 54 – 01 v Košiciach a Združenie klubov filatelistov východoslovenského regiónu pre účely vzdelávania.

Vydanie zborníka finančne podporilo Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, „Národný program aktívneho starnutia“

Redakčná rada: Prof. MVDr. Imrich Maraček, DrSc.,

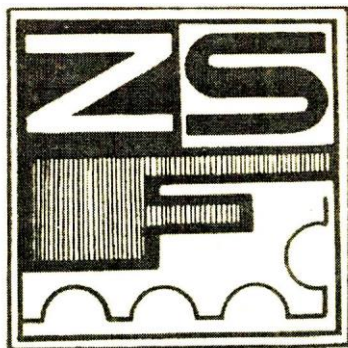
Ing. Ján Marenčík, Viliam Gaál, Dr. Tichomír Kotek

Adresa redakcie: Ing. Ján Marenčík, Sputniková 1, 040 12 Košice

Náklad: 150 kusov

Dané do tlače: 20.11.2015

NEPREDAJNÉ

STM SLOVENSKÉ
TECHNICKÉ
MÚZEUM

